

**ПОЉOПPИBPEДHА CТPУЧHА
CЛУЖБA • Сремска Митровица •
Светог Димитрија 22**

Limagrain d.o.o.

21000 Novi Sad, Radnička 30a
Tel: 021/4750-788; Fax: 021/4750-789
www.limagrain.rs

**Seme
rađa
profit**

**hrana
produkt**

hrana bez mana!

www.hranaprodukt.com
Tel: 022/650-027, 650-033

SREMSKA Godina III • Broj 53 • 12. decembar 2014. • cena 40 dinara

**сремске
НОВИНЕ**

POLJOPRIVREDA

FINIŠ

Jesenji radovi na sremskim njivama praktično su ušli u sam finiš jer je preostalo da se još samo skine rod sa par desetina hektara kukuruza i šećerne repe.

Deo izvađene repe i dalje ne na „prizmama“ i užurbano se radi na otpremanju slatkog korena u šećerane.

Strana 7.

Foto: M. Mileusnić

U OVOM BROJU

SANIRANJE POSLEDICA
MAJSKIH POPLAVA:

**Ogrevno drvo za
meštane Jamene**

Strana 3.

TRADICIONALNO GODIŠNJE
SAVETOVANJE POVRTARA

**Povrće traži
podršku države**

Strane 4 – 5.

ŠID • MINI ZOO – VRT U DVORIŠTU DRAGICE ŽIVKOVIĆ

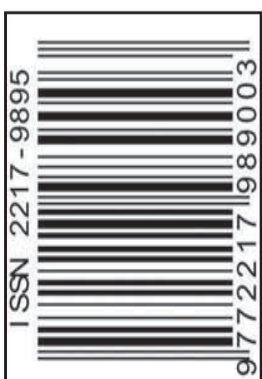
Životinje traže da ih poštuješ

Učiteljica u penziji Dragica Živković, u svom dvorištu u Šidu ima stotinak različitih životinja.

Iako ima 81 godinu, Dragicu zdravlje još uvek dobro služi a recept za vitalnost je, otkriva nam, što je okružena ljubavlju svojih životinja.

Strana 11.

SMS MALI OGLASI
063/8526-021

"Produktna berza"AD, Novi Sad, Bulevar oslobođenja 5
Tel: 021/442-935, fax: 021/442-931, 443-457, 442-932
E-mail: nsberza@eunet.rs, www.proberza.co.rs

od 1.12. do 5.12. 2014.

- Rast cene kukuruza**
- Pad cena pšenice i soje**
- Dešavanja na svetskim berzama**

BEOGRAD • PROF. DR SNEŽANA BOGOSAVLJEVIĆ BOŠKOVIĆ O ZAKONU O PREDŽETVENOM FINANSIRANJU

Usevi kao bankarska garancija

Kreditori će moći da budu komercijalne banke i prerađivači, a paori će kredit, u dogovoru sa poveriocima, vraćati u novcu ili robi

Poljoprivrednik više neće morati da stavlja kuću pod hipoteku kako bi dobio kredit za setvu, već će moći da otplatu da garantuje budućim rodnom. Od sledeće godine, zahvaljujući tek usvojenom Zakonu o predžetvenom finansiranju, seljaci će moći da koriste useve kao bankarsku garanciju za novac koji će dobiti pre žetve. Kreditori će moći da budu komercijalne banke i prerađivači, a paori će kredit, u dogovoru sa poveriocima, vraćati u novcu ili robi. Predžetveno finansiranje počće od 1. juna sledeće godine izjavila je za „Novosti“ ministar poljoprivrede prof.dr Snežana Bogosavljević Bošković.

- Sam zakon ima za cilj da se uspostavi sistem finansiranja, koji će

Ministarka Bogosavljević Bošković

omogućiti poljoprivrednicima da na lakši i povoljniji način dođu do novca onda kada im je on najpotrebniji a to je pred setvu ratarskih kultura. Radi se o kratkoročnim sredstvima, a poljoprivrednici će moći da finansiraju svoju proizvodnju, koristeći budući rod kao zalag za dobijanje

sredstava – navela je ministarka Bogosavljević Bošković i objasnila da će ovaj zakon najviše značiti malim poljoprivrednicima, jer njima najviše nedostaje novca pred setvu.

Po njenim rečima, u toku je druga, pripremna faza koja će biti završena do 1. juna. Sada Evropska banka za obnovu i razvoj obučava banke, velike proizvođače i osiguravajuća društva i Agenciju za privredne registre o mogućnostima finansiranja. U Agenciji je u toku priprema posebnog softvera, gde će biti registri ugovora između poljoprivrednika i zajmodavca. Na nivou Ministarstva priprema se pravilnik koji će bliže urediti pojedine zakonske odredbe, a tiču se registra.

- Zakon, međutim, ne propisuje obavezu osiguranja useva, ali mi očekujemo da će praksa sama nametnuti ovu potrebu - naglašava ministar Bogosavljević Bošković. - Nama je u interesu da što više zasejanih površina bude osigurano. Ministarstvo regresira premiju osiguranja sa 40 odsto. Nažalost, trenutno je mali procenat poljoprivrednika, koji se odlučuju na osiguranje. Srbija će biti prva zemlja u regionu koja će Zakon o prežetvenom finansiranju primeniti.

Kako kaže ministarka Bogosavljević Bošković, i u Evropi svega nekoliko država koristi ovu mogućnost.

Zakon o prežetvenom finansiranju deo je projekta Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine i Organizacije UN za hranu i poljoprivredu i Evropske banke za obnovu i razvoj. Kako kaže ministar Bogosavljević Bošković predlog zakona je dobro prošao na javnoj raspravi.

S. P.

NOVI SAD • POKRAJINSKA SREDSTVA ZA STOČARE

Naredne godine još više novca

Vojvođanski stočari na potpisivanju ugovora u Novom Sadu

Potpredsednik Pokrajinske vlade i pokrajinski sekretar za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo Branislav Bogaroški je u utorak potpisao ugovore o dodeli sredstava stočarima i tom prilikom podsetio da se ovim potpisivanjem ugovora, faktički završava program za stočarstvo za 2014. godinu.

- Prošle nedelje smo imali potpisivanje ugovora za dodelu sredstava za selekcijske mere u iznosu od 52,5 miliona dinara, a sada potpisujemo ugovore na osnovu tri konkursa, u vrednosti 7,5 miliona dinara - obratio se Bogaroški korisnicima konkursnih sredstava.

On je rekao da se program za stočarstvo podržava budžetskim sredstvima AP Vojvodine, odnosno da ne postoje namenska sredstva kao što je to slučaj u nekim drugim oblastima. Ali, naglasio je Bogaroški, postoji jasna svest da je ulaganje u stočarstvo jedan od prioriteta AP Vojvodine.

- U sledećoj godini planiramo da povećamo budžet za stočarstvo, sa 60 na 80 miliona dinara. Konkretno, najveće povećanje će biti za selekcijske mere, ali ćemo povećati i iznose i za ove druge mere - najavio

je resorni sekretar i istakao da i u drugim oblastima koje finansijki podržava Pokrajinska vlada, postoje mere kojima se podstiče stočarstvo.

- Pre svega u programu ruralnog razvoja imaćemo subvencionisanje troškova za adaptaciju i sanaciju stočarskih farmi i dalje ćemo zadržati podršku projektima mini-mlekara i mini-mesara. Sa tim sredstvima, koja će takođe biti povećana u odnosu na 2014. godinu, budžet za stočarstvo će biti veći nego ove godine - rekao je Bogaroški.

U utorak je potpisano 97 ugovora na osnovu tri konkursa. Prvim konkursom raspodeljeno je 2 miliona dinara za 19 korisnika za održavanje lokalnih i regionalnih izložbi stoke. Drugim konkursom raspodeljeno je 1,5 miliona dinara za 18 korisnika, za unapređenje smeštaja, ishrane i nege ugroženih autohtonih rasa, kao što su kod goveda podolac i buša, u svinjarstvu magulica i u ovčarstvu vitoroga žuja i čokanska cigaja. Za sprovođenje programa unapređenja rada udruženja odgajivača stoke dodeljeno je 4 miliona dinara za 60 korisnika.

S. P.

PANČEVO • INICIJATIVA BANATSKE ASOCIJACIJE POLJOPRIVREDNIKA

Mladim paorima dati po 10 hektara državne zemlje

Članovi Banatske asocijacije poljoprivrednika smatraju da bi mladi poljoprivredni proizvođači koji prvi put registruju gazdinstva trebalo od države da dobiju podsticajna sredstva kao i ostali prilikom samozapošljavanja.

- Naš predlog je da im se daje 10 hektara državne zemlje prve godine besplatno, a kasnije u zakup. Na taj način pomaže se mladima da ostanu na selu i daje im se motivacija da krenu - izjavio je **Nenad Manić**, sekretar Banatske asocijacije poljoprivrednika "Banatski paori".

Banatski paori predlažu nadležnom ministarstvu da država mladim poljoprivrednicima subvencionise kamate na kredite koje podižu radi osnivanja gazdinstva. Navode i da su od ministarke poljoprivrede **Snežane Bogosavljević Bošković** dobili uveravanja da će predlog biti upućen Vladi na razmatranje.

Nenad Manić

Oni su učestvovali u izradi prednacrta Zakona o poljoprivrednom zemljištu i insistirali da način zakupa zemljišta bude do 20 hektara kako bi svi poljoprivrednici bili u mogućnosti da dođu u posed državne zemlje.

Tvrde da nije dobro smanjivati subvencije sa 100 na 20 hektara.

- U nedostatku para uštede treba tražiti tako što će se ograničiti subvencije velikima, a nikako ne treba smanjiti porodičnim gazdinstvima, odnosno ljudima koji 100 godina žive od poljoprivrede i nosioci su poljoprivrednog razvoja - smatra **Jan Husarik**, predsednik Banatske asocijacije poljoprivrednika.

Bužet za poljoprivredu bio je tri i po odsto kada su isplaćivane subvencije do 100 hektara po 150 evra. Sada imamo budžet od pet odsto i nelogično je da nema dovoljno sredstava, navode Banatski paori.

Oni traže i da se reši, kako kažu, javašluk u robnim rezervama.

- U državnim robnim rezervama fali 16 hiljada vagona zrnaste robe. Skladištari su dužni 16 miliona dinara državi. Smeta nam što na to niko ne

Jan Husarik

reaguje. Malo se digla prašina, a sada niko o tome ne priča i ne kaže ko su ti ljudi - ukazuje Nenad Manić.

Članovi Banatske asocijacije predlažu da se zaplene skladišta koja su pojedinci dobili po izuzetno niskim cenama i da ih preuzme ova Asocijacija, jer bi, kako tvrde, "od toga svi imali koristi".

S. P.

Zemlja - podsticaj kao kod samozapošljavanja drugih

SREMSKA POLJOPRIVREDA

OSNIVAČ I IZDAVAČ: NIPD "Sremske novine" d.o.o. Sremska Mitrovica
• Trg vojvođanskih brigada broj 14/II • DIREKTOR: Dragan Đorđević

• GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: Živan Negovanović
• DIREKTOR MARKETINGA: Zlatko Zrilić • TEHNIČKI UREDNIK: Marko Zrilić • REDAKCIJA: Svetlana Đaković, Katica Kuzmanović, Marija Balabanović, Dušan Poznanović, Sanja Mihajlović, Stevo Lapčević, Mišan Mileusnić (fotoreporter), Gordana Majstorović • MARKETING: 063/8526-021
• ŠTAMPARIJA: DOO MAGYAR SZO KFT OJ Štamparije "Forum" Novi Sad • E-mail: poljoprivreda@sremskenovine.co.rs
TELEFON/FAX: 022/610-144 • RegistarSKI broj NV000659

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Библиотека Матице српске, Нови Сад

63(497.113)

Sremska poljoprivreda / glavni i odgovorni urednik Živan Negovanović.
- God. 1, br. 1 (okt. 2012) - - Sremska Mitrovica: Sremske novine, 2012-. - Ilustr. ; 46 cm

Dva puta mesečno.
ISSN 2217-9895
COBISS.SR-ID 273701127

Sremskim opštinama 64 miliona dinara

Najviše sredstava, 30 miliona dinara, dodeljeno je opštini Šid, Sremskoj Mitrovici je dodeljeno 15 miliona, Irigu osam miliona, Beočinu šest miliona i Pećincima pet miliona dinara

U Sremskoj Mitrovici, su početkom sedmice potpisani ugovori između Pokrajinske vlade i grada Sremska Mitrovica, opština Šid, Irig, Beočin i Pećinci o dodeli 64 miliona dinara bespovratnih sredstava iz pokrajinskog budžeta za saniranje šteta od majskih poplava na tim područjima.

Sredstva iz pokrajinskog budžeta namenjena su za otklanjanje posledica poplava u oblasti javne i komunalne infrastrukture, na školskim, sportskim i objektima kulture, na atarskim putevima. Deo sredstava dodeljen opštini Šid, namenjen je za otklanjanje posledica poplava na poljoprivrednim usevima, kroz pomoć individualnim gazdinstvima za jesenju i prolećnu setvu, a deo sredstava upućen je kao pomoć stanovnicima Jamene u robi i uslugama.

Najviše sredstava, 30 miliona dinara, dodeljeno je opštini Šid, Sremskoj Mitrovici je dodeljeno 15 miliona, Irigu osam miliona, Beočinu šest miliona i Pećincima pet miliona dinara.

- Bili smo u pravu što smo godinama ulagali u vodoprivredu", izjavio je predsednik Pokrajinske vlade dr **Bojan Pajtić**. - Zahvaljujući tome, imali smo dobre rezultate tokom majskih poplava, jer imamo vitalan i stabilan sistem za odbranu od poplava.

Pajtić je rekao da 64 miliona dinara

Obilazak keja u Sremskoj Mitrovici

nije dovoljno da se reše svi problemi, posebno u Jameni, koja je pretrpela najveće štete, ali da Pokrajina daje svoj maksimum u tome, kao i da u potpunosti podržava rad Kancelarije Vlade Srbije za pomoć i obnovu poplavljenih područja u obnovi i izgradnji stambenih objekata.

- Ovaj problem sa štetama od poplava prevazilazi svaki dnevno-politički i lični interes - poručio je Pajtić to-

kom svečanog potpisivanja ugovora u Gradskoj kući u Sremskoj Mitrovici.

Potpredsednik Pokrajinske vlade i pokrajinski sekretar za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo **Branislav Bogaroški** je izjavio da ovih 64 miliona nije „ni početak, ni kraj pomoći“, pošto će resorni sekretarijat u narednoj godini raditi na dva koloseka. Prvi se odnosi na mogućnost otvaranja posebne kreditne linije za stanovnike

Sa čelnicima sremskih lokalnih samouprava

Jamene da zasnuju plasteničku proizvodnju i da se izvrši kontrola kvaliteta poplavljenog zemljišta. Drugi kolosek se odnosi na izradu programa rada „Voda Vojvodine“ i ulaganje značajnih sredstava u vodoprivrednu delatnost. Između ostalog, Bogaroški je najavio ugovor vredan 350 miliona dinara za sanaciju nasipa na Savi.

Gradonačelnik Sremske Mitrovice **Branislav Nedimović** se zahvalio na dosadašnjoj pomoći i ukazao da je neophodno, u skladu sa zakonom, raditi na utvrđivanju nasipa i drugih vodoprivrednih objekata na Savi, kako bi

situaciju kakva je bila u maju - dočekali spremni.

Tokom boravka u Sremskoj Mitrovici, potpredsednik Pokrajinske vlade i pokrajinski sekretar za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo **Branislav Bogaroški** obišao je nasipe na Savi kod Starog mosta, gde je u maju bila kritično i imao sastanak sa predstavnicima vodoprivrednih preduzeća „Regulacije“, „Hidro-Srema“ i „Sava“. U razgovoru je bilo reči o mogućim rešenjima vodoprivredne zaštite, kako bi se zaštitila naselja od izlivanja Save i njenih pritoka. **S. P.**

SANIRANJE POSLEDICA MAJSKIH POPLAVA

Obezbeđeno ogrevno drvo za stanovnike Jamene

Na inicijativu Pokrajinske vlade, „Vojvodinašume“ obezbedile su nešto više od 1.300 kubika ogrevnog drveta za stanovnike Mesne zajednice Jamena, sela u šidskoj opštini koje je jedino u Vojvodini bilo poplavljeno u maju ove godine. Vrednost donacije je blizu tri miliona dinara. Za jednočlane ili dvočlane porodice obezbeđena su do 3 kubna metra, a za porodice sa tri i više članova do 5 kubnih metara drva.

Tim povodom, u ponedeljak su se u Jameni sastali predsednik Pokrajinske vlade dr **Bojan Pajtić**, potpredsednik Pokrajinske vlade i pokrajinski sekretar za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo **Branislav Bogaroški** sa predstavnicima javnih preduzeća „Vojvodinašume“, „Vode Vojvodine“ i lokalnih vodoprivrednih preduzeća, kao i sa predstavnicima Mesne zajednice Jamena.

To je samo deo pomoći koju Pokrajinska vlada u kontinuitetu upućuje u Jamenu pošto je i u ponedeljak dopremljena pomoć sa 18 tona brašna i 400 paketa sa prehrambenim i sanitarnim artiklima, u vrednosti od 1,6 miliona dinara. Od maja do sada, stanovnicima Jamene iz Pokrajine je, preko Direkcije za robne rezerve Vojvodine, upućena pomoć u vrednosti većoj 10 miliona dinara.

Predsednik Pokrajinske vlade na lokaciji pripreme drveta

Nakon susreta sa predsednikom Mesne zajednice Jamena **Miodragom Starčevićem** i direktoricom „Vojvodinašume“ **Martom Takač**, na lokaciji gde se priprema drvo za ogrev, predsednik Pokrajinske vlade dr **Bojan Pajtić** je rekao da je Pokrajina, kad je u pitanju pomoć za Jamenu, realizovala sve ono što je bilo u njenoj zoni odgovornosti.

- Investirali smo sredstva u rekonstrukciju regionalnog puta, u crpne stanice, u toku je ugradnja centralnog grejanja u Osnovnoj

školi „Filip Višnjić“. Naredne godine uložićemo sredstva u izgradnju atmosferske kanalizacije u Jameni i obezbediti posebnu podršku za poljoprivredu, odnosno povoljne linije za stanovnike Jamene koji žele da se bave plasteničkom proizvodnjom - rekao je Pajtić.

Pokrajinski sekretar za poljoprivredu **Branislav Bogaroški** je pojašnjavao da resorni sekretarijat planira da otvori posebnu liniju za stanovnike Mesne zajednice Jamena, za plasteničku proizvodnju.

- Iako je praksa Pokrajinskog sekretarijata da sufinansira 50 odsto takvih investicija, u ovom slučaju ćemo iznaći mogućnost da to bude 80 ili čak 90 odsto sa naše strane. O našem trošku uradićemo i kontrolu plodnosti zemljišta koje je bilo poplavljeno - rekao je Bogaroški i pojasnio da je, na taj način, pored 10 miliona koji su, prema Programu obnove i pomoći opštinama i građanima pogođenim poplavama na teritoriji Vojvodine, izdvojeni za otklanjanje posledica poplava na

poljoprivrednim usevima individualnih poljoprivrednih gazdinstava za jesenju i prolećnu setvu, planirano za dogođine pet miliona dinara za plasteničku proizvodnju i 10 miliona dinara za kontrolu kvaliteta zemljišta.

Direktorka „Vojvodinašume“ **Marta Takač** je izjavila da je ovo preduzeće i samo pretrpelo velike štete od poplava, jer je 27 000 hektara najvrednijih šuma ovog preduzeća bilo pod vodom.

- „Vojvodinašume“ su tokom godine pomogle i svojim zaposlenima koji žive u Jameni. Svi iz preduzeća su donirali određene iznose svojim kolegama, tako smo pomogli da se 10 kuća renovira i jedna izgradi - rekla je Marta Takač.

Predsednik Mesne zajednice Jamena **Miodrag Starčević** zahvalio se na pomoći Pokrajinskoj vladi i „Vojvodinašumama“ i posebno naglasio da je za stanovnike ovog sela sada najvažnije ulaganje u poljoprivredu, jer od nje i žive.

Inače, nakon poplave, ataru Jamene i susednih sela, završena je sanacija crpne stanice Lipac, pokrenut projekat rekonstrukcije crpne stanice Lipac 2 i gravitacionog ispusta u reku Savu, popravljaju se nasipi i radi se na projektu zaceljivanja kanala Obošnica koji je oštećen dok je trajala odbrana od poplava. **S. P.**

Povrće traži podršku

U poslednje četiri decenije u Srbiji se godišnje, na površini od oko 248.000 hektara, u proseku proizvodilo oko 2,1 miliona tona povrća i krompira - Mere agrarne politike u proizvodnji hrane, pogotovo u najintenzivnijim granama poljoprivrede kao to je proizvodnja čuvanje, prerada i distribucija povrća, moraju biti sveobuhvatne i što je možda još važnije na što duži rok, utemeljene na zakonu, a ne na uredbama

Piše: **Branislav Gulan**

Proizvodnja povrća u Srbiji odvija se na otvorenom polju i u zaštićenom prostoru (staklenici i plastenici). Na otvorenom prostoru proizvodnja povrća odvija se u bašti (na okućnici i u vikendici) i na njivi. Njivska proizvodnja povrća uslovno može da se podeli na kombinovanu proizvodnju povrća (u ratarsko/povrtarskom plodoredu i/ili zajedno sa voćarsko – vinogradarskim hortikulturnim biljkama) i intenzivnu proizvodnju povrća u specijalizovanim porodičnim komercijalnim gazdinstvima. U zaštićenom prostoru proizvodnja kvalitetnog rasada i konzumnog povrća odvija se na nastiranom zemljištu sa neposrednim pokrivanjem biljaka (bez noseće konstrukcije) agrotekstilom, zatim u niskim, poluisokim i visokim plastičnim tunelima, plastenicima i staklenicima. Ovo je, između ostalog, istakao prof. dr **Žarko Ilin**, na tradicionalnom godišnjem Savetovanju povrtara na novosadskom Poljoprivrednom fakultetu.

S agronomskom stanovišta u Srbiji najveći značaj ima njivska proizvodnja povrća, zatim proizvodnja u zaštićenom prostoru, proizvodnja semena i sadnog materijala i na kraju proizvodnja povrća u bašti. Njivska proizvodnja povrća i proizvodnja iz zaštićenog prostora namenjen je domaćem tržištu i za izvoz, dok je proizvodnja u bašti namenjena za sopstvenu potrošnju u domaćinstvu, a viškovi se iznose na zelenu pijacu.

U zemljama EU proizvede se oko 55 miliona tona povrća za oko 500 miliona stanovnika. Najveća proizvodnja je u centralnoj i južnoj Italiji, Španiji, Francuskoj, Holandiji, a od novoprimljenih članica EU značajan proizvođač povrća je Poljska. Zanimljivo je da sa oko četiri odsto od ukupnih obradivih površina povrće učestvuje sa oko 15 odsto u ukupnoj vrednosti proizvodnje hrane u zemljama EU.

Prosečne površine pod povrćem u vremenu od 1970 – 2009. godine u Srbiji bile su 297.231 hektar, što čini oko devet odsto od ukupno obradivih površina. Minimalna povr-

Krompir se u proseku proizvodi u količini od 780.918 tona

Prof. dr Žarko Ilin

šina pod povrćem, od 260.000 hektara, zabeležena je 1970, a maksimalna (341.000 hektara) 1996. godine navodi Žarko Ilin. Od ukupnog broja biljnih vrsta zvanična statistika beleži površine (**tab.1.**) prinose i ukupnu proizvodnju (**tab.2**) kod 12 povrtarskih vrsta. Ostalo povr-

će se gaji na manjim površinama u njivskoj proizvodnji ili u bašti.

Prema analizi Žarka Ilina, u vremenu od 1970. do 2009. godine krompir se u proseku gajio na površini od 90.802 hektara (tab. 1). U prvoj deceniji XXI veka prosečna površina pod krompirom bila je 86.602 hektara. Poslednjih deset godina zabeležen je pad površina pod krompirom po stopi d minus 2,1 odsto godišnje i rast prinosa po godišnjoj stopi od 3,3 odsto. U periodu od 2010. do 2013. godine u proseku se krompir gaji na površini od 76.040 hektara. U poslednje četiri godine maksimum je zabeležen 2011. godine (78.377 hektara), a minimum 2013. godine i to 73.659 hektara. Preostalih 11 povrtarskih vrsta u proseku za poslednje četiri decenije gajile su se na površini od 157.630 hektara. U vremenu od 2000. do 2009. godine utvrđen je pad površina pod povrćem kod paradajza i graška. U istom periodu zabeležen je rast prinosa kod svih povrtarskih vrsta, kod kupusa i kelja, po godišnjoj stopi od 0,2 odsto,

Direktna davanja

Trenutno domaća proizvodnja povrća može biti na granici konkurentnosti samo uz povećanje direktnih davanja (subvencija) po hektaru za minimum tri puta iz uz regresiranje repromaterijala, pre svega, dizela, đubriva, semena, rasa i zaštitnih sredstava, što trenutno u povrtarstvu nije slučaj. Adekvatnim

ulaganjima u primarnu proizvodnju povrća moguće ublažiti dramatičan porast ce ba energije repromaterijala. Direktnim merama je moguće uticati na povećanje konkurentnosti domaće proizvodnje povrća u odnosu na proizvodnju povrća u okruženju, ali i na proizvodnju u zemljama EU.

a kod graška 5,6 odsto. Stabilan rast površina i prinosa utvrđen je kod začinske paprike, gde površine rastu po stopi od 0,3 odsto, a prinosi po stopi od 1,8 odsto. Ilin navodi da prosečna proizvodnja beleži rast po godišnjoj stopi od 0,3 odsto kod paradajza, kupusa i kelja pa do 10,9 odsto kod pasulja. Pad proizvodnje utvrđen je kod bostana, po godišnjoj stopi od minus 0,7 odsto i kod belog luka gde je utvrđen pad proizvodnje pogodišnjoj stopi od minus 0,9 odsto. U vremenu od 2010. do 2013. godine u proseku 11 povrtarskih vrsta gajilo se na 149.029 hektara. U odnosu na četvorogodišnji prosek najveće smanjenje površina pod povrćem zabeleženo je 2013. godine kada se 11 povrtarskih vrsta gajilo na svega 141.157 hektara. Utvrđeno je je i značajno smanjenje površina pod povrćem 2013. godine u odnosu na 40 godišnji prosek (157.630 hektara). Utvrđeno smanjenje iznosi 16.473 hektara. Na preostalih 48.799 hektara gajilo se povrće u baštama, na okuć-

nici, vikendicama i na manjim površinama na otvorenom polju, koje zvanična statistika ne registruje. Na ovim površinama gaji se dvadesetak vrsta povrća kao što su: kukuruz šećerac, boranija, salta, spanać, peršun, paštrnak, celer, plavi patlidžan, praziluk, tikvice, karfiol, brokola, keleraba, kelj pupčar, rotkvica, rotkva, kineski kupus, šampinjoni i bukovača.

Proizvodnja u Srbiji

U poslednje četiri decenije u Srbiji se u proseku proizvodilo oko 2,1 miliona tona povrća i krompira na površini od oko 248.000 hektara. Od toga sveže povrće je oko 1,23 miliona tona (pasulj, grašak, crni luk, kupus i kelj, paradajz, bostan, mrkva, krastavac, začinska paprika i beli luk) sa površine od 157.630 hektara i 852.394 tone krompira sa površine od 90.802 hektara. U proseku za poslednje četiri godine (2010- 2013) proizvodilo se 1.990.771 tona povrća i krompira

Zaostalo selo

Više od tri decenije nije ništa ulagano u razvoj sela, a posledice su više nego pogubne. Od 4.600 sela u Srbiji nestaje njih 1.200. Čak 986 sela u Srbiji imaju manje od po 100 stanovnika. Rešenje su projekti koji će biti finansirani iz budžeta i predpri-

stupnih fondova. EU. Podizanje svesti o neophodnosti ulaganja u razvoj sela, angažovanje nadležnih državnih organa, lokalne samouprave, struke i svakog pojedinca ponaosob, značajno će doprineti rešavanju naraslog problema.

Tabela 1. Prosečne površine pod povrćem i krompirom (hektari) u Republici Srbiji

Vrsta povrća	Prosek perioda					
	1970-2009	2010	2011	2012	2013	2010-2013
1.KROMPIR	90.802	76.675	78.377	75.449	73.659	76.040
2.PASULJ	22.612	20.268	19.555	18.851	17.737	19.103
3.GRAŠAK	11.287	13.258	13.928	12.384	11.533	12.776
4. CRNI LUK	21.008	18.424	18.014	17.868	16.857	17.791
5.KUPUS I KELJ	19.645	20.891	20.581	20.441	19.422	20.334
6.PAPRIKA	18.052	18.475	17.888	17.480	17.179	17.756
7.PARADAJZ	19.438	20.181	20.229	19.338	18.483	19.558
8.BOSTAN	19.128	14.577	13.874	13.600	13.188	13.810
9.MRKVA	6.417	8.326	7.236	7.083	7.228	7.468
10.KRASTAVAC	7.485	8.699	8.820	8.827	8.442	8.697
11.ZAČINSKA PAPRIKA	3.558	4.583	3.970	4.047	3.492	4.023
12. BELI LUK	9.000	7.867	7.744	7.643	7.596	7.713
UKUPNO	248.432	232.224	230.216	223.011	214.816	225.069

Povrtarima potrebne veće subvencije

Tabela 2. Prosečna proizvodnja povrća i krompira (t) u Republici Srbiji

Vrsta povrća	Prosek perioda	2010	2011	2012	2013	2010-2013
	1970-2009					
1. KROMPIR	852.394	887.363	891.513	577.966	766.829	780.918
2. PASULJ	53.025	43.237	39.508	22.804	33.786	34.834
3. GRAŠAK	19.354	36.733	41.204	32.697	31.702	35.584
4. CRNI LUK	147.378	144.095	139.640	106.617	114.747	126.275
5. KUPUS I KELJ	287.545	336.600	315.490	281.557	303.893	309.385
6. PAPRIKA	136.303	154.953	145.206	130.104	147.287	144.388
7. PARADAJZ	185.450	189.412	198.677	155.663	174.512	179.566
8. BOSTAN	265.047	197.451	224.540	190.130	254.533	216.664
9. MRKVA	57.039	101.180	60.261	47.394	65.389	68.556
10. KRSTAVAC	49.170	70.136	71.761	55.356	63.687	65.235
11. ZAČINSKA PAPRIKA	5.804	12.947	8.726	7.580	8.022	9.319
12. BELI LUK	24.900	22.309	21.149	16.742	19.989	20.047
UKUPNO	2.083.409	2.196.416	2.157.675	1.624.610	1.984.376	1.990.771

sa površine od 225.069 hektara. Krompir se u proseku proizvodi u količini od 780.918 tona, a povrće 1,21 miliona tona. Proizvodnja povrća je na nivou 40-godišnjeg proseka dok je značajno smanjenje utvrđeno u proizvodnji krompira. Naime, to smanjenje je utvrđeno 2012. godine. Tada se proizvelo zbog ekstremno sušnih uslova u prethodnoj godini svega 577.966 tona krompira.

Značajne količine povrća, po rečima dr **Vladana Markovića**, profesora novosadskog Poljoprivrednog fakulteta, proizvode se u bašti, ili okućnici ili na vikend naseljima. Ova proizvodnja je gotovo isključivo namenjena potrošnji u domaćinstvu i za plasman preko zelenih

pijaca. Reč je o setvi i/ili sadnji velikog broja vrsta čitave godine. Sa površine od 300 do 400 kvadratnih metara, apsolutno mogu da se zadovolje potrebe četvoročlane porodice. Obično je veličina bašte 500 do 2.000 kvadratnih metara, što je mnogo više od potreba četvoročlane porodice, pa viškovi završavaju na zelenim pijacama, dodaje Ilin. U našim uslovima ova proizvodnja obično ima obeležja proizvodnje povrća po organskim principima. Po popisu poljoprivrede iz 2012. godine registrovano je 628.555 porodičnih gazdinstava. Svako od gazdinstava raspolaže u proseku sa oko 800 kvadratnih metara bašte. Procena je da se u baštama (48.799 hektara) proizvede oko 409.240 tona povrća.

Intenzivna proizvodnja povrća u specijalizovanim porodičnim domaćinstvima podrazumeva proizvodnju povrća kao glavnog useva (paprike, babure, paradajz paprike, crnog luka, paradajza svežu potrošnju i preradu), naknadnog useva (kelj pupčar, kupus, krastavac – kornišon), a postrtnoj setvi, odnosno sadnji.

U ovoj proizvodnji bitnu ulogu igra i navodnjavanje. Ono je agrotehnička mera bez koje se na može zamisliti intenzivna proizvodnja povrća i krompira. Navodnjava se oko 150.000 – 160.000 hektara poseada u – Srbiji pod povrćem i krompirom iz bunara, sekundarne kanalske mreže vodotokova, i uređenih sistema. Istovremeno, važno je u ovom poslu pristupiti stručno, sa

Procena je da se u baštama proizvede oko 409.240 tona povrća

Seljak i Evropa

Od ukupnog broja poljoprivrednih gazdinstava u Srbiji, kojih je 631.128 prosečna godišnja vrednost proizvodnje porodičnih gazdinstava je 4.990 evra, a u sektoru pravnih lica i preduzetnika 204.755 evra. Prosečna godišnja vrednost proizvodnje gazdinstava u Srbiji je za više od četiri puta ispod vrednosti prosečne ekonomske veličine gazdinstava u Evropskoj uniji, gde je vrednost te proizvodnje 25.128 evra. Prosečnu ekonomsku veličinu poljoprivrednog gazdinstava u Srbiji dominantno određuje sektor porodičnih gazdinstava, jer on učestvuje sa 99,5 odsto u ukupnom broju poljoprivrednih gazdinstava u Srbiji.

Najveći broj poljoprivrednih gazdinstava u Srbiji, njih 45,7 odsto ima ekonomsku vrednost gazdinstava manju od 2.000 evra, dok samo 0,3 odsto ukupnog broja poljoprivrednika ima go-

dišnju proizvodnju od 100.000 evra i više, kaže **Vesna Parušić**, saradnik na izradi publikacije „Poljoprivredna gazdinstva prema ekonomskoj veličini i tipu proizvodnje u Srbiji“. Po njenim rečima, najveću prosečnu ekonomsku veličinu poljoprivrednog gazdinstava ima region Vojvodine sa 12. 032 evra, a najmanju region južne i istočne Srbije sa 3.414. evra. Prema tipu poljoprivredne proizvodnje, srpski agar karakteriše dominacija mešovitih gazdinstava, s obzirom na to da više od polovine poljoprivrednih gazdinstava (53,7 odsto) pripada jednoj d tri grupe poljoprivrednih gazdinstava sa mešovitim biljnim i stočarskom proizvodnjom. Specijalizovanih gazdinstava je 46 odsto, a u ovoj grupi je najviše specijalizovanih za ratarsku proizvodnju, a najmanje za povrtarstvo, cvečarstvo i otale kulture.

Proizvodnja povrća u staklenicima

znanjem, u protivnom efekti navodnjavanja mogu biti veoma mali (ili čak mogu izostati), uz vrlo visoke troškove, i što je najgore ova mera može u vrlo kratkom vremenu da dovede do narušavanja strukture u plodnosti zemljišta. Bitno je istaći da proizvodnja povrća u zaštićenom prostoru svrstava se među najintenzivnije u biljnoj proizvodnji. Zaštićeni prostor obezbeđuje smanjenje rizika usled uticaja nepovoljnih klimatskih uslovima tokom jesenjeg zimskog i prolećnog perioda, ali i vrlo uspešnu zaštitu od visokih temperatura u letnjim mesecima. Rezultat upravljanja mikroklimatskim uslovima tokom čitave godine, shodno biološkim zahtevima gajene biljke, jeste značajno povećanje prinosa po biljci, samim tim i po jedinici površine. Kod nas u različitim tipovima zaštićenog prostora povrće se proizvodi:

1. Na prirodnom zemljištu;
 2. Na smešama čiste baštenske zemlje, zgorelog stajnjaka, komposta i/ili treseta;
 3. Na industrijski način pripremljenim supstratima organskog porekla (kokosova vlakna, ili na smešama od crnog i belog treseta);
 4. U sistemu „bez zemlje“ (supstrati neorganskog porekla, kame-na vuna);
 5. Tehnikom tankog hranljivog firla i
 6. Ebb&Flow
- Dominantan način proizvodnje je na prirodnom zemljištu. Preostali načini proizvodnje kod nas su zastupljeni na zanemarljivo malim površinama.

Mere koje treba preduzeti

Mere agrarne politike u proizvodnji hrane, pogotovo u najintenzivnijim granama poljoprivrede kao to je proizvodnja čuvanje, pre-

rada i distribucija povrća, moraju biti sveobuhvatne i što je možda još važnije na što duži rok, utemeljene na zakonu, a ne na uredbama. Konkurentnost domaće proizvodnje povrća omogućiće mere agrarne politike primenjene na način i u skladu sa merama agrarne politike u zemljama EU. Ove mere su u funkciji opstanka i razvoja sela (takozvani ruralni razvoj). One podrazumevaju direktnu podršku proizvođačima povrća plaćanjem po hektaru a to su mere podrške koje su usmerene ka razvoju sela, odnosno ruralnog razvoja. Ne sme da izostane ni institucionalna podrška razvoju povrtarstva, finansiranjem novih tehnologija i neophodne prateće mehanizacije i opreme za savremenu proizvodnju povrća na otvorenom polju i u zaštićenom prostoru.

Mere agrarne politike u proizvodnji povrća treba da obezbede konkurentnost proizvodnje u odnosu na okruženje, ali i na zemlje EU. Osim konkurentnosti proizvodnje važno je merama agrarne politike obezbediti količinu, kontinuitet i kvalitet proizvedenog povrća za svežu potrošnju, toplu i hladnu preradu, kišeljenu, dehidraciju ili sušenje, proizvodnju polu i gotovih jela i proizvodnju dečije hrane u prvom redu za domaće tržište, ali i izvoz. Uz sve to potrebno je kvalitetno skladištenje povrće uz koje gubici mogu da se manje za 50 odsto. Osim toga, kvalitetan skladišni prostor pruža mogućnost plasmana većine povrtarskih vrsta tokom zime i ranog proleća sve do pristizanja svežeg povrća s otvorenog polja ili iz zaštićenog prostora naredne godine.

Za veću proizvodnju povrća, a samim ti i izvoz neophodan je razvoj mehanizama zaštite domaće proizvodnje i potrošača na mere u EU, a i vaninarske mere zaštite doprinose tome.

RADENKOVIĆ • MILOŠ VIĆENTIĆ: OD AUTO MEHANIČARA DO POLJOPRIVREDNIKA

Bez rada niko ne može živeti

Iako je ovaj auto mehaničar po struci imao priliku da se zaposli u gradu, ostao je u svom selu da brine o porodičnom imanju. Miloš Vićentić obrađuje 30 hektara svoje zemlje, gaji bikove, svinje i nada se većem i sigurnijem efektu svog truda

Poslednjih nekoliko godina u Radenkoviću se događa ono što u mnogim selima stariji meštani željno priželjkuju - mladi se polako i sigurno opredeljuju da ostanu u selu i do sada se nekoliko mladih i školovanih stanovnika Radenkovića opredelilo i ostalo na zemlji u svom selu. Prihvatili su se posla na njivama, oko stoke, oko kuće, jer su svesni, ili ih je vreme u kom živimo navelo, da znaju kako svi ne mogu da žive i nađu zaposlenje u gradu. Ovim mladima iz Radenkovića porodična su imanja dobro došla, a korist od njihovog rada biće višestruka - osetiće je oni lično, njihove porodice i selo.

Jedan od onih mladih koji su odlučili da budu poljoprivredi proizvođači je **Miloš Vićentić**, kome je 27 godina i koji je izučio za auto mehaničara. Radio je Miloš u gradu i imao priliku da oстане, ali se vratio. Sada obrađuje 30 hektara zemlje u vlasništvu porodice. Kada smo ga pitali zašto se vratio na selo, iskreno je odgovorio da više voli seoski posao.

Miloš Vićentić se bavi ratarstvom i stočarstvom

Miloš sa majkom obrađuje zemlju i gaji stoku. U njegovom dvorištu su staje u kojima se nalazi 30 bikova i 50 do 100 komada svinja u turnusu, zavisno od uslova.

- Ako sve stavite na papir, ovaj rad se ne isplati, ali nešto se mora raditi, a nešto i ne mora sabrati. Da bi čovek živeo mora da radi, jer bez rada nema života - kaže Miloš.

Za naredu proizvodnu godina planirao je da zaseje oranice kukuruzom, pšenicom, sojom, lucerkom i sve što proizvede plasira kroz hranu za svoju stoku. Rezultatima ostvarenim u ovoj, tek minuloj proizvodnoj godini Vićentić smatra da može da se pohvali. Ostvario je na 10 hektara merkanitnog kukuruznog prinosa od 10 do 14 tona zrna po hektaru. Imao je zasejane pšenice i dobio je prinosa od 6,3 tone po hektaru, jedino sa rodom lucerke ne može da se pohvali, ali slično su prošli i drugi u okolini i šire.

- Za narednu proizvodnu godinu, za prolećnu setvu sejaću iste kulture samo ću malo povećati setvene površine. Zemlje imam dovoljno za moje potrebe i ne uzimam je od drugih u zakup. U ovom delu Mačve i nije neka prak-

Ima svu potrebnu mehanizaciju

sa davanje zemlje u arendu, ljudi to nerado čine i daju je drugima pod zakup samo u izuzetnim prilikama. Radi se o malom broju pojedinaca u Radenkoviću, a arenda je 200 do 250 evra - priča nam Miloš Vićentić.

Pitam Miloša kako komentariše činjenicu da je sve više njegovih drugova koji se bave poljoprivredom, a on odgovara kako misli da je to dobro, jer su svoji na svome. U njegovoj i njihovim porodicama su generacijama poljoprivrednici, od toga žive i ne žale se.

Pitam Miloša da li bi nešto menjao u agraru od koga živi i šta bi, da je u prilici, u ime poljoprivrednika od ministara i Vlade tražio da se menja?

- Šta da kažem pre mesec dana sam natovarao svinje i prodao po jednoj ceni, a pre sedam dana prodao svinje po mnogo nižoj ceni tako da sam samo na tome dobio manje oko 107.000 dinara. Kako čovek može da planira kada za mesec dana dodje do drastične promene cene stoke naniže? To što je u mom slučaju razlika, jeste

ono što sam trebao da zaradim. Neko treba da stane iza seljaka, jer ne može tako. Čini mi se da se ovo radi planski i onako kako velikim stočnim trgovcima odgovara. Seljaka se zvaničnici sete kad im treba, a kada njemu neko treba uglavnom takvih nema - jada se Vićentić i nastavlja:

- Ne može svake godine da se menjaju subvencije za poljoprivrednike. Priča se da će ih dobiti oni koji rade do 20 hektara, ostali ne. Ako tako bude neće biti dobro, a nije ni logično da se pravi razlika. Subvencije su pre pet godina bile veće nego sada. Gorivo je 155 dinara litra, a čovek treba da potroši 2.000 dinara samo za gorivo da traktorom obidje svoje njive. Takve stvari treba menjati.

Zbog pomenutih i sličnih problema, Miloš Vićentić poljoprivrednih iz Radenkovića, neće menjati ništa u svom poslovnom planu. Jedino će pokušati da poveća broj stoke ali kada za to dodju uslovi i povoljnije stanje na tržištu.

S. Đaković - M. Mileusnić

Uhrani do 100 komada svinja u turnusu

SREMSKA MITROVICA • O NOVIM ZADACIMA SAVETODAVACA I GAZDINSTAVA UKLJUČENIH U PROGRAMU FADN

I brojem uključenih po evropskim standardima

Na području za koje je nadležna Poljoprivredna stručna služba Sremska Mitrovica doskora je bilo 12, a sada je 30 gazdinstava uključenih u ovaj sistem praćenja računovodstvenih podataka

Poljoprivredna savetodavna služba u Srbiji i Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine u Srbiji rade na povećanju broja poljoprivrednih gazdinstava koja će biti uključena u Sistem računovodstvenih podataka na poljoprivrednim gazdinstvima - FADN. Cilj je uključivanje 500 registrovanih gazdinstava koja je potrebna po evropskim propisima. Na celoj teritoriji Srbije ima 200 savetodavaca koji prate sada računovodstvo 2.000 gazdinstava - rekao je Dejan Stepanović.

Tokom minulih pet meseci za savetodavce Srbije su organizovana tri savetovanja povodom novina u FADN-u, a na poslednjem na Zlatiboru dogovorena je pomoć resor-

nog ministarstva tako što će ministarka poljoprivrede i zaštite životne sredine dr **Snežane Bogosavljević Bošković** potpisati pismo poziv poljoprivrednim gazdinstvima za uključivanje i tako će, čini se, biti lakše obezbeđuje potreban broj zainteresovanih.

U ovom dopisu se uz ostalo navodi kako je Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine je još sredinom 2011. godine počelo sa uvođenjem novog sistema prikupljanja računovodstvenih podataka za poljoprivredna gazdinstva po ugledu na zemlje Evropske Unije - Sistem računovodstvenih podataka za poljoprivredna gazdinstva u Republici Srbiji - FADN. To predstavlja sistem pomoću kojeg se pri-

kupljaju detaljni ekonomski podaci sa poljoprivrednog gazdinstva zbog čega on predstavlja važan izvor informacija za Ministarstvo poljoprivrede jer omogućava kreiranje kvalitetnije poljoprivrede politike. Zato je uključivanje u FADN, odnosno deo srpskog sistema računovodstvenih podataka za ministarstvo dragoceno.

- Suština ovog programa je prilagođavanje naših farmara onima u Evropskoj uniji. Uključeni u FADN u Srbiji su u prošle godine dobili informacije o tome šta i gde treba da rade da bi poboljšali svoju proizvodnju. Analizirajući rad jednog od gazdinstva sa kojima ja saradujem vlasniku sam rekao šta treba da radi kako bi imao bolje efekte u stočarskom delu svog gazdinstva.

Čovek, ime mu ne pominjem zbog propisa koje primenjujemo, prihvatio je sugestije i uskoro treba da vidimo koliko smo uspeli u ostvarenju cilja, poručio je Dejan Stepanović, jedan od mitrovačkih savetodavaca uključenih u FADN.

Program FADN se nastavlja uz stalno edukovanje i savetodavaca i vlasnika poljoprivrednih gazdinstava. S. Đaković - M. Mileusnić

Dejan Stepanović: Uče i savetodavci i poljoprivrednici

ZAVRŠETAK JESENJIH RADOVA NA SREMSKIH POLJIMA

Finiš dobrih prinosa

Odlični prinosi soje, kukuruza i šećerne repe – Pšenicom zasejano manje od planiranih površina

Jesenji radovi na sremskim njivama praktično su ušli u finiš. Gro radova je završen, a preostalo je da se sa par desetina hektara ubere rod kukuruza i šećerne repe.

Generalni sekretar Sremske privredne komore **Vladimir Vlaović** izjavio je za „Sremsku poljoprivredu“ da se praktično može reći da je jesenja berba završena.

– Rod suncokreta je bio oko tri tone po hektaru i to oko prošlogodišnjeg proseka. Soja je takođe odavno završena, prinos je bio odličan i dostigao je 3,6 tona po hektaru. To je najbolji prinos u poslednjih dvadesetak godina i za čak 64 posto je veći od prošlogodišnjeg prosečnog prinosa. Merkatilni kukuruz ima prosečan prinos od oko 8,8 tona po hektaru i u odnosu na prošlogodišnji je

za trećinu veći. Što se repe tiče, ona je izvađena sa 98 odsto zasejanih površina, a deo roda, kako u vlasništvu pravnih lica, tako i individualnih proizvođača, još uvek je na prizmama. Prosečan prinos se do sada kretao oko 60 tona po hektaru, što je sedam posto više nego lane, pa očekujemo da takvi budu i konačni pokazatelj – navodi Vlaović.

Po njegovim rečima, završena je i setva pšenice. Od planiranih 54.325 hektara zasejano je oko 50 hiljada hektara, skoro 4.500 hektara manje od plana.

Po oceni stručnjaka, hlebnim zrnom bi bilo zasejano i daleko manje površina, da u novembru nije bilo povećanog obima setve kada se dogodio skok cena pšenice na berzi.

Ž. N.

Prosečan prinos šećerne repe oko 60 tona po hektaru (Foto: M. Mileusnić)

Ubrano više od dva miliona tona

Kultura	Površine	Prinos t/ha	Ukupan rod u tonama
Suncokret	8.690	3	26.070
Soja	22.363	3,6	80.597
Kukuruz	118.942	8,8	1.046.690
Šećerna repa	16.485	60	989.100
UKUPNO			2.142.457

GAZDINSTVA

STARA PAZOVA • MIŠO MAJORSKI, POLJOPRIVREDNIK

Nema 'leba za sitnog seljaka

Kad dobro rodi, najbolje prođu otkupljivači i država, a mi sitni seljaci ne naplatimo ni svoj rad – kaže Mišo Majorski, poljoprivrednik iz Stare Pazove i tvrdi da će velike gazde "pojesti" sitne proizvođače

Poljoprivrednik iz Stare Pazove **Mišo Majorski** obrađuje 60-ak jutara zemlje, kako svoje, tako i zemlje u zakupu i isključivo se bavi ratarstvom. U poslednjih pet godina seje samo soju i kukuruz, a od šećerne repe je odustao jer je loše prolazio. Kaže, jedne godine je bila repa prilično trula i bilo je mnogo odbitaka, pa su loše prošli, sledeće godine repa dobra, a cena niska.

– Šećer je bio skup, u prodavnici 100 dinara za kilogram i tad prerađivači sa nama nisu podelili dobit. A kada je, po šećerane loše, to onda proizvođači moraju da plate. Prošle godine, ko je sejavao šećernu repu, prošao je dobro, a ove će biti jako loše. Zato smo mi odustali od šećerne repe. U suštini, za seljaka je bolje da bude sušna godina, kao pretprošla jer tad smo nešto zaradili. Kad bolje rodi, kao ove godine kukuruuz, nemate dobiti nikakve. Mi smo pod kukuruzom imali 25 jutara. Dobro je rodio, ali cena od 12,5 dinara za kilogram u otkupu je smešna. To vam je samo da pokrijete ulog. Svoj rad nismo ništa naplatili – priča Mišo Majorski i naglašava da ga je "izvadilo" tridesetak jutara soje koja je imala solidan rod i dobru cenu u otkupu od 40 dinara za kilogram.

– Na soji je bilo zarade i tu sam zadovoljan, ali na kukuruzu ne. Eto vidite, kad dobro rodi najbolje prođu otkupljivači i država. A mi, sitni seljaci ne naplatimo ni svoj rad. To

Mišo Majorski

nije u redu i zato se naša deca neće baviti poljoprivredom. Poješće nas velike gazde koje su postale u poslednje vreme i to je činjenica. Ko radi 50-60 jutara je i suviše sitan poljoprivrednik, pogotovo što mi nemamo ni toliko svoje zemlje, nego uzimamo u zakup – žali se naš sagovornik.

Iz već pomenutih razloga ne seje ni pšenicu, ali sz kukuruz i soja u planu i za sledeću godinu.

– Za sitnog poljoprivrednika, nema leba od pšenice – kaže i dodaje: – Soja i kukuruz su nam osnova

poljoprivredne proizvodnje jer za to imamo svu mehanizaciju i sve možemo sami da uradimo. Usluge ne plaćamo, sem kombajna za žetvu – objašnjava Mišo.

Inače, Mišo Majorski najviše saraduje sa ZZ „Agroprom“ iz Stare Pazove po pitanju repromaterijala i predaje poljoprivrednih proizvoda. Međutim, po njegovom mišljenju dolaze sve lošije godine za male poljoprivredne proizvođače, kako on sebe smatra. Ali, ipak dodaje da pamti i bolje godine.

G. M.

I kukuruz dobro rodio (Foto: M. Mileusnić)

SOMBOR • POMOĆNIK POKRAJINSKOG SEKRETARA ZA POLJOPRIVREDU SLOBODAN TEOFANOV:

Novca ima, pažljivo planirati

Sa skupa u Somboru

Poljoprivrednici iz Vojvodine moći će i naredne godine da koriste podsticajna sredstva iz Sekretarijata za poljoprivredu AP Vojvodina u istom iznosu kao i ove godine, najavio je na prezentaciji rezultata makro i mikro oglada poljoprivrednih kultura, koje je danas organizovala Poljoprivredna stručna služba Sombor, pomoćnik pokrajinskog sekretara za poljoprivredu **Slobodan Teofanov**.

– Sekretarijat daje bespovratna sredstva za nabavku opreme i mašina za sisteme za navodnjavanje,

za plastenike, protivgradne mreže i za male preradne kapacitete. Sekretarijat refundira 50 odsto uložnih sredstava", kazao je Teofanov.

Kako se čulo, novca će biti, a na poljoprivrednicima je da pažljivo planiraju svoje dalje investicije.

Kako je istakao Teofanov pokrajina ne može da daje direktna plaćanja po hektaru kao republika, ali zato postoje fondovi za kreditiranje kao što je Fond za razvoj poljoprivrede, Razvojni fond i Garancijski fond, koji daju kredite sa kamata-ma od dva do pet odsto. S. P.

RURALNE SREDINE U SRBIJI (4)

Da agrar bude strateška delatnost

Da bi sprečili pojavu tužnih trendova na srpskom selu trebalo bi u narednom periodu: stabilizovati broj ruralnih stanovnika, poboljšati saobraćajnu i telekomunikacionu infrastrukturu na selu, podići zdravstveni, kulturni, obrazovni nivo seoskog stanovništva, smanjiti zavisnost od vlasništva nad zemljom i omogućiti zapošljavanje u drugim sektorima, povećati izvore dohotka iz nepoljoprivrednih aktivnosti, sitna gazdinstva obavezno organizovati u zemljoradničke zadruge

Piše: Branislav Gulan
(Autor je član Odbora za selo Srpske akademije nauka i umetnosti)

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku Srbije, ona se nalazi među 10 država sveta sa najstarijim stanovništvom. Doduše u Vojvodini je bilo pokušaja da se preko opštinskih vlasti reši problem napuštenih domaćinstava. Opštinama je, naime, predloženo da otkupi napuštene kuće, a zatim da ih prodaju u povoljnim cenama ljudima koji bi se skućili i možda započeli privatni biznis. Da bi svaka zemlja ili region povećali nacionalni dohodak i društveni proizvod poljoprivrede potrebni su im makroekonomska i politička stabilnost, povećanje produktivnosti primenom novih tehnologija, rast realnog dohotka u vanpoljoprivrednom sektoru, veći podsticaji u proizvodnji... S tim u vezi postavljaju se i sledeća pitanja: može li poljoprivreda biti motor ruralnog razvoja, mogu li manje farme opstati i može li ruralna nepoljoprivredna ekonomija znatno doprineti razvoju sela? Da bi sprečili pojavu tužnih trendova na srpskom selu trebalo bi u narednom periodu: ujednačiti stope rađanja i umiranja, odnosno stabilizovati broj

ruralnih stanovnika, poboljšati saobraćajnu i telekomunikacionu infrastrukturu na selu, podići zdravstveni, kulturni, obrazovni nivo seoskog stanovništva, smanjiti zavisnost od vlasništva nad zemljom i omogućiti zapošljavanje u drugim sektorima, povećati izvore dohotka iz nepoljoprivrednih aktivnosti, sitna gazdinstva obavezno organizovati u zemljoradničke zadruge. Na osnovu svega ovog određeno je i pet principa ruralnog razvoja. Tako će se doći do bolje valorizacije ruralnih resursa, njihovom doprinosu povećanja bogatstva i blagostanja, posebno ruralnih stanovnika i društva u celini.

Srbija region bez GMO

Za uspešan razvoj Srbije u celini nužno je da agrar bude strateška delatnost i da se prostor Srbije proglaši za region bez proizvodnje genetski modifikovane hrane. To je do sada uradilo više od 100 opština u Srbiji! Kada bi poljoprivreda dobila takav tretman i ulaganjem od samo milijardu evra godišnje, već za dve - tri godine proizvodnja hrane vrednosno bi mogla da se udvostruči (to je u 2012. godini, kada je pad proizvodnje u agraru bio 18,5 odsto iznosilo 3,8 milijarde evra). U 2013. godini agrarna proizvodnja je imala rast od blizu 20 odsto i njena vrednost je bila 5,2 milijarde dolara, a vrednost izvoza iz

I naše voće ima šanse u izvozu

Vojvodina je prva krenula da obeležava svoje proizvode sa znakom „Najbolje iz Vojvodine“

poljoprivrede je iznosila oko 2,5 milijardi dolara, a uvoza oko 1,2 milijarde dolara. Srbija sa proizvodnjom hrane može u potpunosti da zadovolji domaću tražnju, rezerve i od izvoza bi godišnje prihodovale više od pet milijardi dolara. Uz sve to uposlili bi se preradni kapaciteti koji se sad koriste tek sa 30 do 50 odsto! Sa takvim razvojem do 2020. godine bi proizvodnja imala stalnu stopu rasta od pet do 20 odsto. Time bi zadovoljili domaću tražnju na višem i kvalitetnijem nivou i obezbedili devizni priliv od izvoza od šest milijardi dolara. Sa takvim tempom razvoja u 2030. godini pored zadovoljenja domaćih potreba na najvišem nivou od izvoza bi prihodovali 10 milijardi dolara. Od sadašnjih 631.000 gazdinstava u Srbiji bi 2020. godine bilo oko 350.000 komercijalizovanih gazdinstava sa prosečnom veličinom poseda od 15 i više hektara. Ostala bi sitna gazdinstva ispod 10 hektara sa okućnicama, koja bi morala biti organizovana u zadruge. Ona bi imala značajnu prirodnu proizvodnju i potrošnju i bavila se turizmom. Proizvodnja hrane bi bila namenska za turizam (domaći i strani). Ako se zna da u EU ima oko 500 miliona stanovnika (deset odsto njih ili 50 miliona se izjasnilo da hoće da troši samo hranu bez GMO) onda je šansa Srbije da proizvodi i prodaje takvu hranu. Čak ne bi mogla da proizvede ni dovoljne količine takvih potreština. Ne sme se gubiti iz vida ni da je takva hrana u svetu skuplja za 30 do 50 odsto od obične. Mogla bi da se izvozi iz Srbije, ali i da je troše turisti u njoj. Takva hrana, bez GMO, i cela Srbija bi po njoj postala brend poznat u svetu! Na taj način bi poljoprivreda postala agrobiznis! Tako bi se proizvodi iz Srbije nudili kao brend. I odmah da se ponudi i odgovor šta bi to bio srpski brend? Ako bi pojasnili šta je to, onda treba reći da je to nešto kvalitetno, dobro poznato na tržištu, lepo, najčešće skupo, sa poznatim imenom. Inače reč brend je engleskog porekla, čije je osnovno značenje oznaka, marka. Brend je i izvor konkurentne prednosti i predstavlja obezbeđenje konstantnog kvaliteta koji je pre-

poznatljiv sa imenom. Uspešan brend mora da ima četiri karakteristike, a to je neponovljiv, besmrtn, ubedljiv i konstantnog kvaliteta. Srpski brend mora da ima i znak *Made in Serbia*. Uspeh brenda je uvek rezultat njegove autentičnosti, međutim, najveći problem koji se javlja prilikom ustanovljenja brenda na tržištu jeste kako ga učiniti autentičnim i prvi se pojaviti sa tim artiklom, što bi sa stvaranjem prostora bez proizvodnje genetski modifikovane hrane učinili prvi u svetu!

Nedostaju pravi trgovci i brendovi

Nekada je naš najznačajniji izvozni proizvod bila suva šljiva. Prvi izvozni posao Srbije u SAD 1897. godine bilo je izvoz 40.000 tona suvih šljiva (danas je taj izvoz ukupno u svet, manji od 5.000 tona godišnje). Malo je proizvoda koji su stekli domaći i svetski ugled kao što je „žuta osa“, „sokolova rakija“, a očekujemo da dobijemo od EU svoj prvi priznati brend - „srpsku šljivovicu“. Za izlazak Srbije u svet na prvom mestu su proizvodi „zdrave hrane“. Vojvodina je prva krenula da obeležava svoje proizvode sa znakom „Najbolje iz Vojvodine“, pa je to oznaku dobilo oko 20 proizvoda. Inače, EU dozvoljava određenim proizvodima pristup na svoje tržište ako su geografski zaštićeni i sertifikovani po njenim pravilima.

Sva ta hrana bi se proizvodila na savremen, ali i tradicionalan način. Kada se pomene rakija, ona se ne bi pekla u destilerijama već na stari, tradicionalan način u kazanima kao i do sada. Ili drugi primer: džemperu iz Sirogojna bi se i dalje pleli ručno, čime bi se sačuvala tradicija njihove proizvodnje. Da se nekada iz Srbije uspešnije nego danas u svet izvozilo najbolje potvrđuju činjenice da je narodni dobrotvor i trgovac Miša Anastasijević koji je zahvaljujući svojoj umešnosti od sveta imao trgovačke privilegije, čak i monopol, između ostalog na izvoz soli i uvoz robe iz Austrije. Zahvaljujući takvom radu stvorio je kompaniju sa 10.000 ljudi, imao je 80 brodova. On je bio i najveći trgovac na Balkanu. I Miloš Obrenović je godišnje samo u Austriju izvezio 250.000 tovljenika... Tada je Srbija imala trgovinski suficit sa svetom! Za takvim trgovcima, po novom imenu, biznismenima, Srbija danas vapi.

Naše šanse

Analiza svetskog tržišta agrarnih proizvoda pokazuje da Srbija ima realne mogućnosti za izvoz mnogih

agrarnih proizvoda od kojih navodimo sledeće:

- **Šećer**, kao najveći izvozni agrarni proizvod u Srbiji može da se prodaje u svetu u količini od 250.000 tona i to u EU, Makedoniju, Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Sloveniju i Rusiju;
- **Pšenica**, kao strateški srpski agrarni proizvod, mogao bi da se izveze u količini od milion tona godišnje u Rusiju, Alžir, Maroko, Egipat, Libiju i neke zemlje Dalekog Istoka (Kinu);
- **Kukuruz** bi Srbija mogla da izvozi u količini od tri miliona tona godišnje i uz to 25.000 tona semenskog kukuruza. Moguće ga je plasirati u Rusiju, Ukrajinu i još neke od bivših republika SSSR-a, zatim u Rumuniju i Bugarsku. Ona se već nalazi među deset najvećih svetskih izvoznika kukuruza;
- **Ulja** – Srbija bi mogla godišnje da izvozi po 100.000 tona;
- **Duvana** bi imala za evropsko tržište u količini od 7.500 tona godišnje, a cigarete bi izvozila u Rusiju. Izvoz bi bio vredan najmanje 20 miliona dolara;
- **Voće i povrće** može da se izveze godišnje u vrednosti od 400 miliona dolara i to samo na tržište EU (Nemačka, Austrija, Italija, Velika Britanija);
- **Lekovito bilje i šumski plodovi** mogli bi godišnje da donose oko 50 miliona dolara, sa tržišta SAD, Austrije, Italije i Nemačke;
- **Vina** i žestokih pića Srbija bi prodavala oko 40.000 tona godišnje u vrednosti od najmanje 50 miliona dolara i to na tržištu Nemačke, SAD, Japana, Kanade;
- **Živa junad** bi mogla da se izveze u količini oko 20.000 tona na tržište EU;
- **Juneće meso** bi takođe moglo da se izveze u količini od oko 20.000 tona godišnje na tržište Italije, Grčke, Rumunije, Srednjeg Istoka;
- **Ovčije meso** bismo mogli da prodamo u količini oko 3.000 tona na tržište Italije, Grčke, Švajcarske i nekih zemalja Srednjeg Istoka;
- **Konzervisano meso** bismo mogli da prodamo godišnje oko 30.000 tona (pre svega, kuvane šunke) na tržište SAD i EU (Nemačka, Austrija, Velika Britanija) i
- **Sve što bi proizveli**, namenski zavisno za koji deo sveta, moglo bi da se proda u zemljama nesvrstanih zemalja. Jer, tu Srbija može da bude konkurentna sa gotovo svim proizvodima.

(Nastaviće se)

Racionalizacija mreže škola

Projekat racionalizacije mreže škola započet je pre gotovo čitavu deceniju i trebalo je da bude završen do 2012. godine. On predviđa gašenje seoskih, izdvojenih odeljenja sa nedovoljnim brojem đaka, ali i gradskih, matičnih škola koje imaju manje od 400 učenika, ako u krugu od dva kilometra postoji neka druga škola. Do danas taj posao nije urađen, jer do mnogih sela ne postoje ni putevi i zimi đaci ne bi mogli da putuju u okolna mesta na časove. Bilo je i drugih razloga zbog kojih su škole čuvane od gašenja.

- Mali prirodni priraštaj, ali i migracije iz sela u grad, ključni su problemi zbog kojih su seoske škole sve praznije - kaže za „Novosti“ Ljubiša Antonijević, pomoćnik ministra prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. - To je ogroman i pritom veoma složen problem. Tražeći rešenje za seoska izdvojena odeljenja matičnih osnovnih škola, neprestano se vrtimo u krug. Sa jedne strane, finansijski nije održivo plaćati rad škole koja ima jednog ili dva učenika. Ministarstvo finansija i Međunarodni monetarni fond traže od nas da takve škole ugasimo. A sa druge strane, kada ugasite školu, gasite i selo. Da bi neki ljudi ostali tu, ili da bismo druge vratili poljoprivredi i selu, moramo deci da obezbedimo da imaju gde da uče.

Antonijević objašnjava da Ministarstvo prosvete ima obavezu da racionalizuje školsku mrežu. A o tome gde će škole biti zatvorene, a gde ne, odlučuje mnogo faktora. Između ostalog i to da li do sela postoji put, javni prevoz, da li se smanjuje broj dece koja stasavaju za

školu... On napominje i da se izdvojena odeljenja zatvaraju privremeno, dok nema đaka. Kada se pojave deca, škola oživi. Tako je ove godine u selu Puhovac kraj Aleksandrovcav stavljen katanac na školu, ali već dogodne dobiće đake prvake. Ove godine, kaže, ugašena je i jedna cela osnovna škola, i to gradska, somborska OŠ „21. oktobar“. Tamo u krugu od 100 metara postoje čak dve druge osnovne škole, u kojima su đaci nastavili da uče.

Ali klupe su sve praznije i tamo gde su odeljenja ostala. Procenjuje se da deset odsto ukupnog broja učenika popunjava čak oko 60 odsto osnovnih škola u Republici. To su one učionice u kojima sedi po dvoje, troje ili petoro đaka. Jedna učiteljica često brine o đacima od prvog do četvrtog razreda, pa na svakom času predaje gradivo za različite uzraste. Čak 1.700 odeljenja u osmoletkama širom Srbije ima manje od pet đaka. Većina ih je u selima. Statistika je dramatična i kada je reč o broju odeljenja u kojima se školuje između šest i deset osnovaca. Takvih je čak 3.357. Najviše odeljenja koja imaju do pet đaka ima na teritoriji Školske uprave Leskovac - čak 300! Ali u isto vreme, oni imaju i 49 novoootvorenih odeljenja ovog septembra.

Osim škola u selima, u kojima se đaci broje na prste jedne ruke, polupraznih učionica ima i u školama u kojima se uči na jezicima nacionalnih manjina. Razredi na manjinskim jezicima retko se spajaju, pa nije izuzetak da učiteljica uči po jednog đaka.

NEAŽURNA ADMINISTRACIJA I (NE)POTREBNE NEDOUMICE ŠTA SU TO PAŠNJAČKE I ŠUMSKE ZEMLJIŠNE ZAJEDNICE

Jazačani traže svoje šume i pašnjake

Jazačani ovlastili predsednika Mesne zajednice, Sašu Jeftića, da podnese zahtev Komisiji za restituciju da im se vrati podružtvljena imovina, ali rumski Sud je zahtev odbacio kao „neuredan“

Još od vremena Austro-ugarske monarhije selo Jazak je imalo dve zemljišne zajednice: šumsku, površine od preko 270 katastarskih jutara, i zajednicu pašu od 160 katastarskih jutara. Prava na njihovo korišćenje imalo je 270 domaćinstava. Inače, zemljišne zajednice ovakvog tipa bile su ustanovljene u velikom broju sela u Sremu. Ali, šta su to šumske i zemljišne zajednice? U Sremu, koji je bio u sastavu Austro-ugarske, te zajednice su nastale segregacijom vlastelinskih šuma i pašnjaka. Zakonom o uređenju zajednica, od 25. februara 1994. godine, utvrđeno je koji se korisnici mogu smatrati zemljišnom zajednicom, odnosno, pravilnikom bliže regulisati pravne odnose svojih članova-ovlašćenika, među sobom, prema zajednici, kao i upravi zemljišnog poseda. Obim korišćenja određen je prema selima, na osnovu kojih je sprovedena segregacija. Gazdovanje imovinom zemljišne zajednice može da bude ili

šumsko, ili pašnjačko, ili kombinovano, i mora se sprovesti imajući u vidu trajnu korist zajednice, a sa šumama i šumskim zajednicama u skladu sa postojećim zakonom.

Zemljišne zajednice u svemu su autonomne i upravljaju i raspolazu sa prihodima svoje imovine u granicama zakona o zemljišnim zajednicama, isto, rekostmo, važi i za šume, ali sve važnije dispozicije podležu odobrenju nadzorne vlasti. Osnovna vrednost zemljišne zajednice nalazi se u zemljištu, u šumama, u novcu ili u nekoj drugoj vrsti imovine i, po pravilu, mora ostati neumanjena. Imovinom zemljišne zajednice upravlja skupština svih članova-ovlašćenika ili upravni odbor, biran od skupštine ovlašćenika, na čijem je čelu predsednik. U ovako oformljenoj zemljišnoj zajednici postoji čvrsto zajedništvo, i veliki interes da seljačka domaćinstva lakše rešavaju svoje potrebe u snabdevanju uvek potrebnim ogrevom i sitnom građom, napasanjem stoke; jednom rečju, imaju veliki socijalni značaj. Tim pre što takve potrebe stanovništva sremačkih sela i danas postoje i veoma su aktuelne.

Još nešto: šume i pašnjaci, koji su dati na gazdovanje zemljišnim zajednicama, dati su na večito. Tako je barem bilo u vreme njihovog osnivanja. Zemljišne zajednice, kao pravna lica, bile su gruntnovni vlasnici zemljišta i šuma za sve vreme vladavine crno-žute monarhije i Kraljevine Jugoslavije, sve do posle Drugog svetskog rata, odnosno do 1948. godine, kad su zakonom o proglašenju opštenarodnom imovinom podružtvljene. Zakonom o sprovođenju osnovnog zakona o šumama 1961. godine omogućeno je da se mogu predati na upravljanje i gazdovanje drugim pravnim licima: zemljoradničkim zadrugama, šumskim gazdinstvima, Nacionalnom parku Fruša gora i drugim subjektima.

Međutim, u ovoj oblasti danas vlada bezmalo haos, jer demokratska država, da bi vratila nepravredno oduzeto od podnosioca zahteva, traži da se obezbedi dokumentacija, koju je veoma teško ili nemoguće obezbediti, jer su je prethodne vlasti, neznanjem ili namerno uništili; i ono što je preostalo u arhivama, teško je dostupno podnosiocima zahteva. Međutim, u selima se narod masovno organizuje i traži da se što pre donesu odgovarajući zakoni, kako bi ljudi bili pravredno obeštećeni. Od ovog neveselog pravila jedino su izuzeti, barem u podružkogorskom Sremu, meštani Beočin Sela, koji posle rata nisu dozvolili da im se oduzmu šume, te njima gazduju do današnjeg dana. Čak su proslavili i stogodišnjicu svog postojanja. Poseduju oko 500 katastarskih jutara šume u granicama Nacionalnog parka Fruška gora, kao i nedavno vraćene šume fruškogorskim manastirima, i još uvek nevrtačne bivše šume Jaska i drugih fruškogorskih sela.

Još u Austro-ugarskoj Jazak je imao dve zemljišne zajednice: šumsku i zajednicu pašu

Meštani sela Jazak, bivši ovlašćenici i njihovi naslednici, i danas se sećaju da su njihove kuće raspolagale pravom da svake godine mogu na pašnjacima napasati određeni broj stoke i koristiti ogrevno drvo iz šuma, prema tzv. numerama, koliko je, prema pravilniku, kojem domaćinstvu pripadalo. Stoga su ovlastili predsednika Mesne zajednice, **Sašu Jeftića** da u njihovo ime podnese zahtev Komisiji za restituciju, da im se vrati podružtvljena imovina, na osnovu Zakona o vraćanju oduzete imovine i obeštećenju. Jer, deo površine zemljišta bivših pašnjaka, Zakonom o vraćanju utrina, pašnjaka i šuma bivših zemljišnih zajednica, od 1992. godine, vraćeni su selima, a ne zemljišnim zajednicama, i to samo one površine koje nisu promenile namenu. Tim zakonom šume uopšte nisu ni predviđene da

se vrata, a nije ispoštovano ni pravo vraćanja pašnjaka bivšim vlasnicima, zemljišnim zajednicama. Inače, zahtev, koji je Saša Jeftić podneo Komisiji za restituciju je glatko odbaceno, uz zaključak da je NEUREDAN. Jedan od razloga što je zahtev „neuredan“ je i neažurna administracija. Nadležni sud u Rumi, nakon pismenog zahteva, nije u zakonom propisanom roku dostavio tražene podatke, uz tvrdnju da ih ne poseduje, a ti podaci su u postupku neophodni. Dodajmo i to da su, u posedovnom listu iz gruntnovnice u Irigu za parcelu 932 k.o. manastir Jazački Prnjavor, na kojoj se vode bivše šume sela Jazak, promene uredno evidentirane sve do 1939. godine, a od tada na tome niko više nije ništa radio.

Lazar Živanović, šumarski inženjer u penziji

Meštani se sećaju da su imali pravo napasati stoku na pašnjacima

BEOGRAD • **PODSEĆANJE IZ UPRAVE ZA ZAŠTITU BILJA**

Ministarstvo protiv glodara

Sve više poljskih glodara

Uprava za zaštitu bilja, na osnovu izveštaja s terena i obilaska ugroženih područja, još 25. avgusta je izdala uputstvo o merama suzbijanja glodara. U tom uputstvu piše da je potrebno da suzbijanje glodara obuhvati što veću površinu - i poljoprivrednu i nepoljoprivrednu, i to uz saradnju i koordinaciju svih nadležnih organa i službi na terenu.

Mere za suzbijanje su zaoravanje strništa dubokim oranjem, preoravanje useva u kojim je visok procenat štete, duboko oranje graničnih neobrađenih površina i košenje međa, utrina i drugih nepoljoprivrednih površina.

Preporučuje se i primena parafinskih (impregniranih) rodenticidnih mamaca na bazi cink-fosfida i bromadiolona. Mamci na bazi bromadiolona preporučuju se za primenu u jesen, posle setve ozimih useva.

Mamci se ne smeju ostavljati na površini zemlje, već se postavljaju u

aktivne rupe glodara ili se postavljaju u posebnim kutijama, da bi se izbeglo trovanja domaćih i drugih životinja i zagađenje okoline.

Mamci se ne smeju postavljati po kiši, posle kiše i u izrazito vlažnom zemljištu.

Mamci se ne smeju postavljati golom rukom, već plastičnim ili metalnim kašičicama ili čašama.

Površine na kojima su mamci, moraju se obilaziti najmanje jednom u 10 dana i sakupiti uginuli glodari i ostaci mamaca, da bi se sprečilo trovanje drugih životinja i ptica.

Rodenticide koji su klasifikovani i obeleženi kao naročito opasni, mogu primenjivati samo pravna lica i preduzetnici upisani u Registar pružalaca usluga za obavljanje dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije u oblasti zaštite bilja i biljnih proizvoda.

Taj spisak je objavljen na sajtu www.uzb.minpolj.gov.rs.

S. P.

BEOGRAD • **LOKALNA SAMOUPRAVA, ŽIVOTNA SREDINA I RURALNI RAZVOJ**

Ka evropskim standardima

Sa skupštine SKGO

Tema 42. Skupštine Saveza gradova i opština Srbije (SKGO), održane u sredu, bila je „Lokalna samouprava, životna sredina i ruralni razvoj – na putu ka evropskim standardima“, a prisutnima su se, i pored ministra poljoprivrede u Vladi Srbije prof. dr **Snežane Bogosavljević Bošković**, obratili visoki zvaničnici Vlade Republike Srbije, šef Delegacije EU **Majkl Devenport**, predstavnik grada Beograda i SKGO.

- Finalna verzija IPARD programa je i zvanično prosleđena Direktoratu za poljoprivredu i ruralni razvoj Evropske komisije i da je prethodnog dana program predstavljen i konzensusom usvojen na IPA komitetu u Briselu. Takođe, formalna odluka o usvajanju programa biće doneta do kraja januara 2015. godine - istakla je ministarka poljoprivrede i zaštite životne sredine prof.

dr **Snežana Bogosavljević Bošković** na ovom skupu.

Ministar Bogosavljević Bošković rekla je da zajednička poljoprivredna politika Evropske Unije, kao i ispunjenje svih zahteva vezanih za procese usvajanja pravnih tekovina EU u oblasti poljoprivrede, ruralnog razvoja i zaštite životne sredine, stavljaju ovaj sektor pred velike izazove i dodala da su u procesu izrade Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije u obzir uzeti raznolikost prostora ruralnih područja i velike regionalne razlike u sistemima proizvodnje, definisana su nova rešenja za razvoj sektora uz poseban akcenat na klimatske promene.

- Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine je, u saradnji sa SKGO, u cilju uspostavljanja komplementarnog i sinhronizovanog si-

stema podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju realizovalo 7 radionica na temu izrade lokalnih programa podrške u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ovim radionicama je prisustvovao veliki broj predstavnika jedinica lokalnih samouprava koji su aktivnim učešćem dali svoj doprinos, a na osnovu zaključaka i rezultata radionica, urađen je Obrazac za pripremu programa podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju koji se nalazi na internet stranici ministarstva. Ako izgradimo komplementarne programe i kvalitetne sisteme podrške potencijalnim korisnicima mera, građani ruralnih teritorija i prehrambeno-prehrambeni sektor će biti spremniji za nove izazove i obaveze, rezultati će biti lakše ostvareni, a pozitivan efekat uočljiv i prepoznat na terenu“, rekla je Bogosavljević Bošković.

S. P.

VOĆARI SVODE RAČUNE PRED KRAJ GODINE

Dobro rodilo, ali je naplata loša

- Počeo je izvoz u Rusiju, pa je to momentalno podiglo cenu, tako smo imali udarni period u avgustu, potom u oktobru zatišje i sad ponovo kreće interesovanje za jabuku – kaže Anica Bundalo iz Novog Slankamena

U Novom Slankamenu, selu koje je nadaleko čuveno po voću, godišnje se proizvede oko 100.000 tona jabuka na 700 hektara zemljišta. Svaki drugi stanovnik ovog indijskog naselja se bavi voćarstvom, a selo broji više od 5.000 stanovnika. **Anica Bundalo** se, sa suprugom, duže od 20 godina bavi voćarstvom, pomalo ratarstvom i od nedavno svinjogojstvom, pa tako posla ima cele godine. Kako kaže, kad voće da dobar prinos kao ove godine, onda se deo dobiti ulaže u stočarstvo i obrnuto. U svakom slučaju poljoprivredni kraj kakav je ovaj u podnožju Fruške gore, dušu je dao za proizvodnju voća, jedino što njenu porodicu brine jeste naplata, koja je ove godine prilično slaba.

Jabuka odlično rodila

- Imali smo ranijih godina breskvu, kajsiju, šljivu, kao i vinograde, ali u poslednje tri godine smo se okrenuli isključivo proizvodnji jabuke. Sada trenutno jabuku gajimo na nešto manje od tri hektara, a kajsiju smo imali na dva hektara pa smo je izvadili - počinje priču Anica i kaže da će na toj površini iskoristiti zemljište i podići novi zasad jabuka.

- Ove godine je situacija bila vrlo povoljna kada je reč o jabukama, mi u našem kraju nismo imali velike štete od vremenskih nepogoda, s obzirom da znamo da je bilo puno kišnih perioda. U pojedinim delovima sela na parcelama smo imali grad, pa je čak i jedan voćnjak stradao, svega 20 posto roda je ostalo, ali generalno smo zadovoljni rodnom - kaže Anica.

Kada je reč o ceni, kako kaže ona, u početku berbe je jabuka imala prilično lošu cenu, u proseku od 25 do 30 dinara, ali je poslednjih nedelja došlo do skoka.

- Počeo je izvoz u Rusiju, pa je to momentalno podiglo cenu, tako smo imali udarni period u avgustu, potom u oktobru zatišje i sad ponovo kreće interesovanje. Međutim, mi imamo problem sa prekupcima, jer su neredovne platiše. Kako imamo informaciju, ljudi u našem selu su prodali 80 posto roda, ali još uvek nisu uspeali da naplate. Blizi se kraj godine, imamo obaveze koje moramo da ispunimo, radnici, ambalaža i ostali troškovi, a ne možemo da „izvučemo“ novac - navodi Anica.

Anica Bundalo

Najatraktivnije sorte koje nude meštani Slankamena su ajdared, zlatni delišes, greni smit i muca.

- To su četiri sorte koje su najtraženije i najprodavanije, a imaju solidnu cenu. Što se tiče industrijske jabuke, ona se prodaje po ceni od pet dinara - kaže Anica i dodaje da ljudi nisu uspeali da pakuju svu jabuku iz atara jer im se nije isplatilo da daju dnevnice za radnike.

Branje jabuka je završeno početkom novembra jer su vremenski uslovi bili dobri, ističe ona i podseća:

- Prvo je išla probirna berba, ka-

Više od 80 odsto roda isporučeno, čekaju naplatu

da se skidala samo prva klasa, zatim drugi krug i dalje i na kraju se čistio voćnjak. Što se tiče naših površina, ove godine smo imali prinos oko deset vagona, što je vrlo zadovoljavajuće - kaže ova poljoprivrednica.

Pored voćarstva porodica Bundalo se bavi i svinjogojstvom, a na svom zemljištu proizvode stočnu hranu.

- Ranije smo držali krave i bikove, ali kao malo poljoprivredno gazdinstvo nismo mogli da opstanemo. Tada nije bilo zadruga da nam pomogne, samo veliki pojedinci koji su opstali, tako da smo se preusmerili na svinjogojstvo.

Imamo ukupno 30 tovljenika i krmače praslice i to je ono sa čime raspolažemo - kaže Anica i pravi poredenje između voćarstva i stočarstva.

-Situacija varira iz godine u godinu, nekad je dobra godina u voću pa to što zaradimo uložimo u proizvodnju hrane za svinje, a nekad se dogodi da bude grad ili mraz koji prepolovi rod, pa od svinja ulažemo u jabuku. To je neki proces, vrtimo se u krug, ali za jednu malu porodicu dovoljno je da skromno živimo - kaže Anica Bundalo na kraju razgovora.

M. Balabanović

Vaše umeće. KWS seme. Pouzdan uspeh u Vašem polju.

KWS – proizvođač semenskog kukuruza sa najbržim rastom.
Rastimo zajedno!

Pouzdana obećanja: korisni i iskreni saveti kvalifikovanih stručnjaka
Posvećeni selekciji: jedan od najvećih selekcionih programa u Evropi
Proveren rezultat: proizvođači su nam već poklonili poverenje na 2,6 mil ha u Evropi

www.kws.rs

KWS Srbija d.o.o. Milutina Milankovića 136 a/1, 11070 Novi Beograd, Tel: 011 301 69 65, 011 301 69 66, Fax: 011 711 08 80

Sejemo budućnost
od 1856

ŠID • UČITELJICA U PENZIJI DRAGICA ŽIVKOVIĆ U SVOM DVORIŠTU IMA MINI ZOOLOŠKI VRT

Životinje traže da ih poštuješ

- Tek tada će i one da poštuju ljude. U mom dvorištu zajedno, u slozi i ljubavi, živi stotinak različitih životinja, od kokošaka, pataka, gusaka, preko pasa i mačaka, pa do koza i ovaca i o svima njima se sama brinem – ovako priča o svojoj ljubavi prema životinjama 81-godišnja učiteljica u penziji Dragica Živković

Kada iz Šida krene putem prema Vašici, odmah nakon pruznog prelaza, slučajni prolaznik ne može a da ne primeti žutu kuću sa velikim dvorištem u kome se nalazi puno različitih životinja. Tu živi i o svima njima se brine **Dragica Živković**, učiteljica u penziji, inače rodom iz Bačinaca. Svaka životinja u Dragičinom dvorištu ima svoje ime. Dva njena najdraža psa se zovu **Buba** i **Maki**, najstarija mačka je **Viki**, a omiljene koze su: **Lana, Lina, Cana** i **Cica**. Kada otvori vrata Dragica ih naglas doziva: Lan, Lin, Can, Cin i one sve odmah trče u voćnjak. Zato se oni koji je čuju često šale pa kažu da njene koze razumeju kineski jezik, jer im nadimci zvuče kao neka kineska imena. Iako ima 81 godinu, Dragicu zdravlje još uvek dobro služi i nikada ne ide kod lekara. Recept za vitalnost je, otkriva nam, svakodnevan rad i zadovoljstvo koje oseća jer je okružena ljubavlju svojih životinja.

- Životinje sam zavolela još kao mala, dok sam sa roditeljima živela u Makedoniji. Moj prvi kućni ljubimac bio je jedan mali mačak po imenu Cicuš, koji je zajedno sa mnom spavao u kolenici još od mog rođenja. Nakon toga sam dobila zeca, a kad sam malo odrasla u svom dvorištu sam uvek držala pse i mačke. Kada sam 1990. godine otišla u penziju, rešila sam da povećam broj ljubimaca i da osim njih držim još neke životinje o kojima do tada, zbog obaveza na poslu, nisam imala vremena da brinem. I tako malo po malo, njihov broj se vremenom povećavao, pa danas u svom dvorištu imam oko stotinjak različitih vrsta, od pasa i mačaka, preko kokošaka i pataka, do ovaca i koza. Životinje nabavljam tako što mi ih donose ljudi sa raznih strana, pošto svi znaju da ih volim i da ih rado udomljam – priča učiteljica Dragica, dodajući da i kada i na ulici vidi pse lutilice uzme ih i skloni kod sebe, da ih šinteri ne bi odneli.

Na pitanje koliko ima pasa i mačaka, ona se zamisli i pokuša da ih u glavi sve prebroji. Nije sigurna, kaže nakon kraćeg razmišljanja, ali misli da pasa trenutno ima 14, dok je mačke malo teže prebrojati, ali

Vreme je da se nahrane i ovce

Dragica Živković, učiteljica u penziji iz Šida

sigurno ih ima više od 20. U njenom dvorištu svi žive zajedno, u slozi i ljubavi. Kaže da životinje traže da

se poštuju pa će onda i oni da poštuju ljude. Osim pasa i mačaka, u njenom dvorištu su i patke, guske, kokoške, čurke, a to je čak i jedna morka.

- Morkan mi je nedavno uginuo, tako da sad moram da tražim neku kuću gde ću da je udam, da ne samuje. Držim i koze i ovce i svinje, a hranu za sve njih nosim uglavnom iz vrtića. Poneko mi i donese nešto kako bi mi pomogao jer zna da živim samo od moje učiteljske penzije koja iznosi 24.000 dinara i da nemam drugih izvora prihoda. Eto, recimo, sinoć kad sam došla iz bašte, na kapiji sam zatekla kantu sa pilećim nogicama, ne znam ko mi je to ostavio, ali sam jako zahvalna svima koji vole životinje i koji hoće na bilo koji način da pomognu. Nema takvih puno, nažalost, mnogo je više onih koji me kritikuju i pitaju me šta će mi ta obaveza i toliko životinja. A ja njih pitam šta

Bubi i Maki, dva najdraža psa

bih imala od života da nemam svoje ljubimce, oni su mi i društvo i razonoda, jer svoju decu nemam. Nikad nisam volela da ni da idem po šoru i da vodim abrove, nego rađe pričam sa svojim životinjama. Dok jedne nahranim, druge već moram da napojim, onda dođe vreme kad moram da idem po hranu, sama i kosim travu za koze i ovce, tako da posla imam jako puno, od ujutro do naveče. Dan mi proleti u trenu, če-

sto ne stignem ni u kuću da uđem – priča o svojoj svakodnevici Dragica Živković.

Kaže da je došlo takvo vreme da se bolje slaže sa životinjama nego sa ljudima i dodaje:

- Životinje sve razumeju i nikada neće da me uvrede, niti da mi nauđe, za razliku od ljudi, koji često umeju da budu surovi.

S. Mihajlović
Foto: M. Mileusnić

Dragica i Lana, Lina, Cana i Cica

Vukovi

- Najviše sam životinje zavolela pored vukova. Išla sam pešice u školu u Gamzigrad svaki dan oko četiri i po kilometra u jednom pravcu, od prvog do četvrtog razreda. Na putu kroz planinu sretala sam čopor vukova, a pošto sam bila sama, nisam znala koje su to životinje, nego sam mislila su psi. Uvek sam pričala sa njima, a oni bi me samo onjušili i išli dalje svojim putem, nikada me nisu pratili. Tako sam se dani-ma sa njima sretala i od tada sam zavolela životinje. – priča o svojim sećanjima iz detinjstva Dragica Živković iz Šida.

Maca sa tek rođenim mačićima

Proizvodnja ribe, posao decenije

Srbija na uvoz ribe troši godišnje oko 30 miliona dolara. Tržištu nedostaje 20 miliona kilograma ribe. Srbi najviše jedu ribu za Svetog Nikolu (19. decembra) i na Badnje večer (6. januara). Uoči ovih praznika trgovci ribarima dolaze na noge, a znaju i po 24 sata da čekaju na ribnjacima da bi kupili ribu, koja se sva proda

Piše: **Branislav Gulan**

Riba je hrana sa sa čijim konzumacijom se produžava životni vek. Kad pogledate statistike o životnom veku Španaca, Italijana i Japanaca, nema sumnje da količina ribe koju jedu igra važnu ulogu. Nije dan lekar ne propušta priliku da ponovi koliko je riba važna za ishranu. Pomislite na svoje umorno čulo ukusa, sažalite se na srce, učinite sebi uslugu - jedite ribu najmanje dva puta nedeljno. Ovako o ribi u tanjiru govori svetska kulinarska zvezda broj jedan, Britanac Džeim Oliver, u svojoj poslednjoj knjizi "Srećni dani uz Goli ručak". Šarmantni Džeim popularan je i u Srbiji, samo ga ovde slabo slušaju, pa smo tako poslednja zemlja u Evropi po količini ribe koju pojedemo. Zvanično, svega 2,4 kilograma (nezvanično četiri kilograma), dok u razvijenim državama ljudi jedu 14,5 kilograma godišnje. Iz ovih podataka se vidi da ribu slabo jedemo, da se ona najviše jede za vreme praznika i posne slave, a ona je najkvalitetnije meso stvoreno u prirodi.

Ipak, paradoksalno, gajenje ribe u ribnjacima je poslednjih godina jedan od najprofitabilnijih poslova u Srbiji, gde se na uloženi dolar zaraduje još jedan dinar, a ekspanzija ovog biznisa tek se očekuje. Srbi najviše jedu ribu za Svetog Nikolu (19. decembra) i na Badnje večer (6. januara). Uoči ovih praznika trgovci ribarima dolaze na noge, a znaju i po 24 sata da čekaju na ribnjacima da bi kupili robu, koja se sva proda.

Prema podacima kojima raspolazemo, u Srbiji se godišnje pojede oko 32 miliona kilograma ribe, a domaći izlov i proizvodnja obezbeđuju po slobodnoj proceni oko 12 miliona kilograma. Tako nam nedostaje gotovo 20 miliona kilograma ribe, što znači da uvozimo blizu 65 odsto - kaže prof. dr Zoran Marković, profesor ribarstva na Poljoprivrednom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Za ovu vrstu uvoza Srbija je, recimo, u 2002. godini potrošila 26 miliona dolara, napominje Marković, pozivajući se na zvanične podatke Republičkog zavoda za statistiku Srbije. Mada je to bilo i dosta više, a po zvaničnim podacima u 2014. godini to će biti četiri puta više!

Pre jedne decenije sveže i smrznute ribe i riblje mladi uvezeno je 18.276 tona, za to je potrošeno 19.788.000 dolara, dok je za preradu uvezeno u visini od 6.247.000 dolara, što u jednoj godini, prema zvaničnim podacima, ukupno iznosi 26.035.000 dolara. Danas se vrednost uvoza ribe kreće i do 100 miliona dolara! Tačno je da se kod nas dosta jede oslić, na primer, ali to nije zbog toga što ga narod voli više od pastrmke ili šarana. Veći broj potrošača bi se radije

Gro ribnjaka se nalazi u Vojvodini: ribnjak u Srpskom Miletiću

Različiti aršini

U Hrvatskoj se svaki kilogram proizvedene i fakturisane ribe subvencionise sa 60 evrocenti. U Bosni i Hercegovini, postoje da aršina za tu oblast - za razliku od Federacije koja se 40 pening (oko 20 evrocenti) subvencionise svaki kilograma proizvedene i fakturisane ribe, u Republici Srpskoj nikakve subvencije nisu predviđene. Kada je reč o Srbiji, strategija razvoja ribarstva i ne postoji i jedino što je urađeno na tom planu jeste podizanje carinske stope na 20 odsto na uvoz šarana iz Hrvatske, odnosno iz EU. U Banatu ima preko 100.000 hektara zemlje slabije plodnosti u blizini kanala i reka, koja sada služi za ispašu, a koja bi vrlo lako mogla da se prevede u ribnjake.

opredelio za pastrmku ili šarana ako bi njihova cena bila niža od sadašnje. Veća proizvodnja će dovesti do niže cene, a do veće proizvodnje se može doći jedino izgradnjom novih ribnjaka, kao i povećanjem proizvodnje na postojećim ribnjacima.

U Srbiji je trenutno pod toplivodnim šaranskim ribnjacima oko 11.000 hektara, a pod hladnovodnim pastrmskim 12 do 15 hektara (znači gotovo hiljadu puta manje). Šaranski ribnjaci proizvode godišnje između četiri i pet miliona kilograma konzumnog šarana, a pastrmski oko dva miliona kilograma konzumne kalifornijske pastrmke. Da bi Srbija mogla sama da zadovolji sadašnje veoma male potrebe za ribom, trebalo bi da četiri puta poveća površinu pod ribnjacima, za ta postoje odgovarajući klimatski i zemljišni uslovi. Prema nekim drugima autorima, Srbija se nalazi na gotovo idealnom geografskom položaju za gajenje slatkododne ribe, koju još imaju samo Kina i Izrael. Nalazimo se na 40 stepeni geografske širine, sa identičnom klimom kao Peking, gde se proizvodi najviše šarana na svetu i u njegovoj okolini postoje na hiljade najuređenijih šaranskih ribnjaka. Međutim, ta se činjenica slabo ovde koristi. Stručnjaci napominju da bi pastrmski ribnjaci mogli da se prošire na površinu koja bi bila oko 30 hektara, dok su mogućnosti da se šaranski ribnjaci prošire praktično neograničene.

Na skupovima u Srbiji, zaključeno je, da je proizvodnja ribe neopravdano niska, iako postoje povoljni uslovi za proširenje kapaciteta za proizvodnju riba u hladnovodnim i toplivodnim ribnjacima. Inače, gajenje ribe

je jedan od najprofitabilnijih poslova u državi. To je izuzetno isplativ posao u kojem se uloženi novac, investicija vraća u roku od oko četiri godine. To nije tako dug period u poređenju sa nekim drugim delatnostima. To je najvažnije u biznisu, ovde su sigurni kupci, sigurno je tržište, a ono će biti još veće kako se kultura konzumiranja ribe kod nas bude širila, kaže on i dodaje da je prema sadašnjim uslovima potrebno uložiti najmanje 5.000 evra za izgradnju jednog hektara toplivodnog šaranskog ribnjaka, a za hladnovodni pastrmski potrebno je najmanje 7.000 evra za jedan ar ribnjaka.

Nutricionisti savetuju: ribu treba jesti tri puta nedeljno po sto pedeset grama, da bi se postigao maksimalan efekat. Ona pomaže u prevenciji mnogih bolesti (raka na primer) i obezbeđuje dug život. Među Eskimima, koji se hrane ribom, nije zabeleženo da je neko umro od kardiovaskularnih bolesti, moždanog udara ili visokog krvnog pritiska.

Dozvole za izvoz ribe

Srbija je 2013. godine dobila dozvole za izvoz ribe i ribljih prerađevina na tržišta Evropske unije i Ruske Federacije. Ečki šaran je poznat evropskom tržištu, a očekuje se veći plasman ribe na inostrano tržište.

Potencijali ove privredne grane nisu iskorišćeni, a uz neznatna ulaganja izvojni rezultati mogu da se utrostruče, kažu eksperti. Evropska unija je najveći uvoznik ribe sa oko 40 odsto svetske proizvodnje, i na godišnjem nivou to je preko 1,6 miliona tona, tako da postoji odličan

Ribnjaci šansa za zaradu

Proizvodnja "DTD ribarstvo"

Riba iz naših ribnjaka

U DTD „Ribarstvu“ u Bačkom Jarku, godišnje se proizvodi oko 1.300 tona ribe, pre svega, šarana, ali, i tolstobika i amura. U ovoj fabrici za preradu, za sada, se preradi 300 tona šarana, 50 tona amura i 25 tona tolstobika.

- Naša zemlja, godišnje, na uvoz ribe troši više od 50 miliona evra - upozorava **Siniša Simić**, direktor fabrike za preradu ribe, koja posluje u sastavu "DTD ribarstvo". - Kada bismo uspeali da u Srbiji proizvedemo toliko ribe da smanjimo ovaj iznos za 10 miliona evra, to bi bilo odlično.

Stanovnici Srbije, dodaje Simić, još uvek imaju naviku da ribu jedu samo zimi i u vreme postova, tako da se, u tri zimskih meseca, proda se više od 50 odsto domaće proizvodnje ribe, a naša potrošnja ribe po stanovniku, veća je samo od potrošnje ribe u Bugarskoj.

- Verujem da bi se ove stvari promenile kada bi državni organi imali malo više "sluha" za nas i kada bismo iskoristili potencijale koje imamo - kaže Simić. - Proizvodnja ribe se, naime, ne subvencionise, a u isto vreme nadoknade za korišćenje vode za ribnjake su izuzetno velike. U Evropi, dodaje Simić, uobičajeno je da se proizvodnja ribe stimuliše. Hrvatska, na primer, kilogram proizvedenog šarana stimuliše sa 60 evrocenti.

Jedan od razloga manje potrošnje ribe u Srbiji je to što se ranije morao kupiti ceo šaran, a to je, kao

da se kupuje celo prase za kilogram svinjetine - kaže Simić. Mi smo, upravo zbog toga, pokrenuli preradu ribe, tako da tržištu, u 35 maloprodajnih radnji, nudimo gotove i polugotove proizvode, šnicle od šarana, ćufte i pljeskavice, pa i sastojke za paprikaš prilagođene brzom tempu života, spremni su za pripremu za samo 20 minuta...

- Mi, proizvođači ribe, predložili smo da se kod nas kilogram šarana stimuliše sa 50 dinara, ali, ni taj predlog nije prošao - dodaje Simić. Kako onda da očekujemo da se podižu novi ribnjaci, iako za to imamo odlične potencijale, pre svega, u Banatu, koji ima dosta neplodne zemlje, odlične za podizanje šaranskih ribnjaka, a takođe i u centralnoj Srbiji, gde ima puno potencijala za gajenje pastrmke.

Kapaciteti u proizvodnji slatkododne ribe, dodaje Simić, praktično su neiscrpani, za razliku od okeana, iz kojih bi se, za pet godina, sa savremenom tehnikom izlova, mogla "očistiti" sva riba. Treba imati u vidu da jedan hektar ribnjaka, bez većih problema, može da da oko tone šarana. Po sadašnjim cenama, to znači da jedan hektar daje vrednost od oko tri hiljade evra. Istina, šaranu je potrebno oko tri godine da doraste do konzumne težine od oko tri kilograma, ali u Nemačkoj se već sada na tržištu nudi riba od 1,5 kilograma koja može da se uzgaji za godinu dana...

potencijal za veći plasman ribe iz Srbije. Predstavnici Gupacije za ribarstvo Privredne komore Srbije ocenili su da ima "prostora" za unapređenje ove proizvodnje i izvoza, ukoliko se smanje državna opterećenja. Oni su jedinstveni da treba smanjiti dažbine, kao i odvajanja za vodni doprinos, koji uvećava troškove proizvodnje. Takođe, zalažu se za povoljnije kredite sa nižim kamatama i dužim vremenom otplate, za proizvođače ribe, koje bi mogli da ih otplaćuju od izvoznih prihoda. Sredstva dobijena od države obezbedila bi brže obnavljanje ribnjaka, a izvoz bi za

nekoliko godina mogao da dostigne 200.000 tona, kao i godišnji prihod od 200 do 600 miliona evra. U Srbiji se pod ribnjacima nalazi oko 14.000 hektara i u njima se godišnje proizvede oko 15.000 tona ribe, a gro ribnjaka nalazi se u Vojvodini. Od ukupne proizvodnje, trećina ide na domaće tržište, a ostatak je namanjen izvozu. Iako je proizvodnja ribe u poslednjoj deceniji povećana oko tri odsto, to je još uvek nedovoljno, s obzirom na postojeće potencijale, pre svega, u šaranskom ribarstvu. Stoga ovaj vid prihoda ne treba zapostaviti, posebno u uslovima krize, upozoravaju ekonomisti. U većini ribnjaka, riba se proizvodi po standardima koji omogućavaju nesmetan izvoz u zemlje EU i poseduju sertifikate HASAP i ISO 9001 i 9002. Šarani iz ribnjaka Ečka, kod Zrenjanina, od 2011. godine već se nalaze na austrijskom tržištu, a u planu je njihov plasman u drugim zemljama EU. Ugovoren je izvoz za samo jednog kupca iz Austrije u vrednosti od hiljadu tona, a pored toga planiran je i izvoz oko 1500 tona šarana na tržište Evropske unije. Od ukupne domaće proizvodnje, šaran čini oko 13.000 tona, a pastrmka samo 2.000 tona. Najveći broj ribnjaka primenjuje najsavremeniju tehnologiju gajenja šarana u Evropi, koja se bazira na korišćenju ekstrudirane hrane. Srbija je jedna od retkih zemalja u kojoj se radi na programu selekcije familija šarana, čime se stvara osnov za proizvodnju kvalitetne selekcionisane mladji, kažu proizvođači.

(Nastaviće se)

MALI KUĆNI SAVETI

Od skidanja žvake do nesаницe

Da hleb ostane svež

Na našem podneblju hleb spada u jednu od najosnovnijih životnih namirnica i bez njega je teško zamisliti bilo koji obrok. Da se hleb ne bi osušio i da bi zadržao svežinu potrebno ga je čuvati pored rasečene jabuke ili rasečenog krompira. Bajat hleb će povratiti svežinu ako se stavi u cediljku, prekrije mokrom salvetom, i nekoliko minuta drži iznad kipuće vode.

Skidanje žvake sa odeće

Tako će vam se u prvi mah učiniti da ste trajno upropastili komad odevnog predmeta, žvaku ipak možemo ukloniti na dva načina. Prvi način za skidanje zalepljene žvakaće gume sa odeće je sledeći: mesto gde je zalepljena žvaka prekriti papirom a zatim prepeglati vrelom peglom. Drugi način je da na mestu gde je zalepljena žvaka držimo led, a zatim sastružemo. Odeću možete spakovati i u zamrzivač, pa posle nekog vremena izvaditi i skinuti stvrdnute delove žvakaće gume.

Protiv zamagljivanja

Polako nam se približava zimska sezona, tako da će biti sve češći slučaj zamagljivanja stakala, kako u automobilu tako i u domu. Da se ogledalo u kupatilu, kao i šoferšajbna, ne bi maglili treba penom od sapunice (najbolje deterdžent za sudove) premazati celu površinu, a potom sve obrisati suvom krpom. Ogledala se danima neće magliti.

Protiv mrava

Ukoliko imate problem sa mravima u domaćinstvu, a ne želite da rizikujete sa insekticidom, evo jednog rešenja. Naime, mravi brzo uginu kada se napiju zašećerenog rastvora kvasca.

Čišćenje pepeljare

Poznato je da od cigareta na pepeljari ostaju crne mrlje. Da bismo ih skinuli poslužićemo se

sledećim savetom. Potrebno je pepeljaru istrljati vlažnim zatvaračem od plute (pampuram) umočenim u kuhinjsku so. Tako će mrlje od nikotina nestati.

Lakše otvaranje tegle

Verovatno vam se povremeno dešava da niste u mogućnosti da otvorite poklopac od tegle, pa obično jači član porodice priskače u pomoć. Da bismo i sami rešili ovaj problem možemo uraditi sledeće. Preko metalnog poklopca tegle pustimo mlaz vrele vode. Poklopac će se raširiti i tegla će se lako otvoriti.

Uklanjanje neprijatnih mirisa iz frižidera

Obzirom da u frižideru čuvamo različite vrste namirnica čest je slučaj da on poprimi neku vrstu neprijatnog mirisa. Da bismo taj miris uklonili poslužićemo se sledećim savetom. Sve što je potrebno da uradimo jeste da u frižider stavimo tacnicu sa drvenim ugljem i svi mirisi će nestati.

Lek za nesanicu

Imate problema sa spavanjem? Pokušajte da ga rešite uz pomoć sledećeg saveta. Da biste se rešili nesаницe potrebno je da pre spavanja popijete čašu mlake vode sa 25 kapi tinkture belog luka i dve kašičice meda.

Lekovita svojstva začina

BOSILJAK

Bosiljak je biljka koja ima široku upotrebu. Navešćemo neke od osobina koje poseduje: to je antibakterijska biljka, pomaže u borbi protiv gljivica, protiv grčeva, nadimanja, digestivnih problema, bolova u stomaku, a takođe je dobra za iskašljavanje.

Bosiljak se kao lek uglavnom koristi u lečenju problema vezanih za varenje i kod problema sa nervnim sistemom. Ova biljka (sveža ili sušena) pomaže u slučaju groznice (visoke temperature), grčeva u stomaku, zatvora, mučnina i lošeg varenja.

Čaj od bosiljka ublažava napetost nerava, glavobolju i mučninu. Takođe se ovaj čaj koristi i kod bolova u grlu. List bosiljka je jako koristan u lečenju respiratornih poremećaja. Može izazvati i izbacivanje kamena u bubregu. Žvakanje listića bosiljka sprečava infekcije i ranice u ustima. Bosiljak smanjuje nivo holesterola u krvi.

MLADI LUK

Povećava apetit i pomaže pri varenju. Sadrži moćne antibakterijske agense, tako da se može koristiti kao sredstvo za dezinfekciju, iako je za nijansu manje efikasniji od crnog i belog luka. Mladi luk smiruje uznemiren stomak i takođe štiti od srčanih obolenja.

U sebi sadrži čestice sumpora

koje mu daju karakterističnu aromu sličnu crnom i belom luku. Kao začini, mladi luk je veoma popularan. Sitno iseckan koristi se kao dodatak mnogim salatama, sosevima, supama. Takođe se koristi kod raznih dijeta.

KORIJANDER

Ova biljka se u medicini koristi kao diuretik, pomaže kod nadimanja u stomaku. Smatra se veoma korisnom biljkom u lečenju različitih vrsta digestivnih poremećaja,

kao što su loše varenje ili dijareja. Ukoliko se redovno koristi smanjuje nivo holesterola u krvi. Čaj od semena korijandera normalizuje i smanjuje obilne menstruacije. Sok koji se dobija ceđenjem korijandera koristi se kao hidratantni tonik za suhu kožu i služi za uklanjanje mitisera i fleka.

NANA

Nana je odlična lekovita biljka sa antiseptičkim dejstvima. Ima dugu istoriju upotrebe u medicini, posebno u lečenju digestivnih problema. Čaj od lista i cveta nane može poslužiti kao odličan lek za loše varenje, nadimanje, grčeve, mučninu i povraćanje. Umirujuće deluje na stomak i može da poveća apetit. Ulje od nane pomaže kod artritisa, reume i kod hroničnih bolova u zglobovima.

Zbog svojih antiseptičkih svojstva, nana može biti korisna u ublažavanju zubobolje i za sprečavanje stvaranja karijesa. Inhalacija sa nanom veoma je korisna u slučajevima zapešenosti nosa, upale sinusa i bronhitisa.

ORIGANO

Origano se koristi kao lekovita biljka za lečenje raznih bolesti: temperature, dijareje, lošeg varenja, žutice i povraćanja. Sadrži antioksidantna, antigljivična i antibiotska svojstva. Zbog svojih antioksidantnih funkcija origano je koristan u lečenju raka, bolesti srca i visokog krvnog pritiska.

Što se tiče spoljašnje upotrebe, origano se koristi za lečenje reume, bolova u mišićima i zglobovima, i raznih upala.

Ulje origana može pomoći u ublažavanju zubobolje.

PERŠUN

Ova aromatična biljka je veoma korisna i koristi se za probleme digestivnog trakta. Peršun je veoma efikasan lek sa opuštajućim dejstvom, koristi se za ublažavanje raznih poremećaja, kao što su varenje, nadimanje i gubitak apetita.

Moćan je diuretik, te može biti odličan dodatak terapijama za lečenje bubrega, bešike i urinarnih infekcija. Takođe može biti efikasan za ublažavanje menstrualnih tegoba i simptoma menopauze. Peršun može da pomogne i u sprečavanju osteoporoze. Lokalno se može primeniti, u obliku ceđenog soka, kod uboda insekata, za otklanjanje akni i fleka na koži.

PREDSTAVLJAMO SADRŽAJE I SAŽETKE RADOVA NAUČNOG SKUPA O ZDRAVLJU SEOSKOG STANOVNIŠTVA

TEMA:

Položaj žena i dece u ruralnim oblastima Srbije na osnovu podataka istraživanja višestrukih pokazatelja iz 2010. Godine

Autor: **Aleksandra Jović**
UNICEF Srbija, Beograd
Republički zavod za statistiku, Beograd,

Lošiji položaj dece i žena na selu u odnosu na istu populaciju u gradskim sredinama

Istraživanje višestrukih pokazatelja (MICS) je međunarodni istraživački program razvijen od strane UNICEF-a, usmeren na populaciju žena, decu do 5 godina, ugrožene i marginalizovane grupe stanovništva. Cilj istraživanja je da se omogući procena stanja, napretka i ukaže na oblasti u kojima je stanje nezadovoljavajuće, čime se stvara osnov za kreiranje novih politika zasnovanih na dokazima. Svi MICS podaci su razvrstani prema polu, geografskom području (urbano/ostalo), obrazovanju, imovinskom stanju i drugim karakteristikama ispitanika te omogućavaju detaljniju analizu raz-

lika u položaju pojedinih populacionih grupa. U ovom radu, MICS podaci su korišćeni da se sagleda položaj žena i dece koji žive u ruralnim oblastima u Srbiji.

Četvrti ciklus MICS istraživanja u Srbiji 2010. godine je realizovan na dvoetapnom stratifikovanom slučajnom uzorku koji je uključio 6.392 domaćinstva. Mnogi pokazatelji ukazuju na lošiji položaj dece i žena na selu u odnosu na istu populaciju u gradskim sredinama. U seoskim sredinama je veći procenat dece koja zaostaju u rastu ili su gojazna u odnosu na gradske vršnjake. Manje

je i dece koja su ekskluzivno dojena i koja su kompletno vakcinisana nego u gradskim sredinama. Obuhvat predškolskim obrazovanjem je na selu upola manji nego u gradu, a niža je i stopa završavanja osnovne škole i pohađanja srednje. Žene na selu se ranije udaju i rađaju, imaju slabiji pristup informacijama, uslugama i modernim tehnologijama.

Podaci ukazuju na nejednakosti u položaju žena i dece na selu, u odnosu na opštu i gradsku populaciju, kao i na potrebu za uvođenjem politika i mera koje bi značajno unapredile njihov položaj.

TEMA:

Zdravlje seoskog stanovništva Srbije

Autor: **Petar Bulat**
Univerzitet u Beogradu, Medicinski fakultet, Beograd
Institut za medicinu rada Srbije, Beograd

Jedan od najvažnijih faktora koji utiču na kvalitet života u seoskim sredinama je ostvarivanje prava na zdravlje. Stanovnici sela, iako izloženi većim zdravstvenim rizicima od gradskog stanovništva, često imaju ograničen pristup zdravstvenom sistemu. Zbog relativno slabo razvijene saobraćajne infrastrukture njima su manje dostupne usluge koje pruža primarna zdravstvena zaštita i relativno teško dostupne specijalističke usluge u sekundarnim i tercijernim zdravstvenim ustanovama. Pored ovoga korišćenje usluga zdravstvenog sistema ograničeno je i nedovoljno razvijenim potrebama seoskog stanovništva iako su njihove potrebe za zdravstvenim uslugama često veće nego stanovnika u gradovima. One proističu iz teškog fizičkog rada, najčešće dužeg od osam časova, zatim rada u nepovoljnim klimatskim uslovima, kao i izloženosti pesticidima, biološkim štetnostima i ultravioletnom zračenju pri čemu treba imati u vidu da se rad u poljoprivredi često odvija bez osnovnih uslova za održavanje lične higijene. Povećana potreba za korišćenjem mogućnosti koje pruža zdravstveni sistem povezana je i sa obavljanjem niza opasnih poslova koji su često uzročnici povreda na radu.

Život na selu karakteriše i život u velikim domaćinstvima koji uključuje više generacija te samim tim i stvara mogućnosti za međugeneracijske sukobe. Kako na selu nisu jasne granice između životne i radne sredine, porodični odnosi se prepliću sa odnosima na radu što može imati negativne efekte na zdravlje. Kao poseban problem u seoskoj sredini izdvaja se rad dece, naročito u pojedinim područjima u kojima postoji praksa uključivanja dece u poljoprivredne procese pri kojima su izložena istim štetnostima i opasnostima kao i odrasli članovi porodice.

Na rešavanju problema zdravlja seoskog stanovništva često su se angažovale lokalne samouprave ali kako nije bilo koordinacije njihovih aktivnosti sa aktivnostima na republičkom nivou mnoge kvalitetne inicijative su ugašene.

Zbog značaja koje ima zdravlje seoskog stanovništva u narednom periodu bi trebalo oformiti telo koje će koordinirati multi-sektorske i lokalne aktivnosti. Na taj način bi se primeri dobre prakse podržali i stvorile mogućnosti za njihovu primenu i u drugim područjima. Posebno značajnu ulogu u tom procesu ima unapređenje zdravstveno vaspitnog rada kojim bi se pospešilo korišćenje usluga zdravstvenog sistema.

Seoskom stanovništvu manje dostupne usluge zdravstvene zaštite

TEMA:

Kriterijumi za vrednovanje uslova stanovanja na srpskom selu i njihov uticaj na zdravlje seoskog života

Autor: **Milorad Ribar**

Da bi smo učinili zdravijim život naših seljana potrebno je poznavati, između ostalog i kriterijume za vrednovanje uslova stanovanja na selu. Razlog je otklanjanje negativnih uticaja koji utiču na uslove stanovanja. Na zdravlje seoskih stanovnika mogu uticati:

- Organizacija dvorišta i dispozicija stambene zgrade u odnosu na pomoćne i privredne objekte. Radi zdravijeg života žitelja, organizacija dvorišta zahteva slobodno stojeće objekte na kućištu. Kad su stambeni prostori u pitanju, oni moraju biti u okviru jednog objekta. Pomoćne i privredne objekte moguće je integrisati u okviru ekonomskog dela dvorišta.

- Organizacija dvorišta za različite terenske uslove je različita. Osnovno je kućište podeliti na funkcionalne delove (stambeni – čisti deo, ekonomski – prljavi deo i okućnica). Takođe je neophodno diferencirati kolski od pešačkog saobraćaja. Ove funkcionalne delove neophodno je predvideti shodno nagibima terena. Osnovno je da stambeni deo bude lociran na najvišoj koti, zatim ekonomski deo i okućnica.

- Higijensko-tehnički normativi međudostojanja prljavih od čistih sadržaja na kućištu zahtevaju da najpr-

ljaviji delovi i sadržaj dvorišta (stočne staje, dubrišta i poljski klozeti) budu najudaljeniji od stambene zgrade i živog izvora vode na kućištu (česma, pumpa, bunar).

- Na uslove zdravog življenja mogu uticati i:

- Površina (m²) po članu porodice - stambeni standard. Preporučljivo je da životni stambeni prostor ima bar 15-20 m² po članu domaćinstva kada je stambena zgrada u pitanju.

- Namena zgrade u kojoj se nalaze stambene prostorije neretko su u sastavu prljavih sadržaja (staja, šupa, magaza i slično), te se neprijatne emanacije iz tih prostora kroz najčešće drvene tavanice prostiru u stambenu zgradu što negativno utiče na zdravlje.

- Građevinski materijali od kojih su sagrađene stambene zgrade često ne odgovaraju dobroj energetskej efikasnosti objekta. Tako ne retko nailazimo na objekte kod kojih su spoljni zidovi od betonskih blokova, kamena i opeke nedovoljniji širina što kao posledicu ima stvaranje kondenza u unutrašnjem prostoru što utiče da zdravlje ljudi bude narušeno.

- Način korišćenja stambenih prostorija. Na selu se ne koriste sve prostorije isto zimi i leti. Najčešće, zi-

me se živi, kuva, obeduje, boravi, pa i spava u samo zagrejanim prostorijama. Time se smanjuje stambeni standard, što negativno utiče na komfor i zdravlje članova domaćinstva.

- Funkcionalne karakteristike stana. Nefunkcionalnost se ogleda u objektima koji su zidani nestručno i po ideji od strane samih vlasnika.

Specifični programski sadržaji novog seoskog stana koji omogućavaju zdravo stanovanje.

Konačno, higijenska kuća koja bi trebalo da zadovolji uslove stanovanja i komfor života i zdraviji život trebalo bi da je izgrađena od kvalitetnih materijala i jednostavnih konstrukcija koje će zadovoljiti funkcionalnost, estetski izgled i skladan konstruktivni sklop. Za razliku od gradske individualne kuće ona treba da ima ipak neke specifične programske sadržaje kao što su: dva ulaza, letnja kuhinja, sanitarni čvor - propusnik sa garderobom, stambene prostorije vezane za specifičnost seoske porodice i tradiciju stanovanja na selu, radne prostorije - sobe.

Može se zaključiti da na zdravlje seoskih stanovnika uglavnom utiču tip naselja po urbano morfološkoj strukturi, organizacija kućišta, te same stambene zgrade.

TEMA:

Zdravstvena kultura u selu

Autor: **Milovan M. Mitrović**
Univerzitet u Beogradu, Pravni fakultet, Beograd

Ovaj rad se sastoji iz tri dela. Prvi deo rada ima uvodni karakter i u njemu se teorijski razmatraju specifičnosti tradicionalnih seljačkih društava i osobenosti narodne seljačke kulture. U tom kontekstu se zdravstvena kultura u selu određuje kao jedan svojevrsni tip potkulture koja je strukturno deo seljačkog društva i kulture, a funkcionalno deo zdravstvene kulture nekog konkretnog društva.

Drugi deo rada odnosi se opis i analizu glavnih društvenih promena koje su predstavljale veliki civilizacijski preokret u srpskom selu u 20. veku u načinu rada, stanovanja, ishrane i svakodnevnog društvenog života uopšte. Kulturne inovacije su omogućile mehanizaciju, hemizaciju, biogenetsku i tehnološku modernizaciju naše poljoprivrede, uz koje su došli i sasvim novi rizici za ljudsko zdravlje kao osnovnu egzistencijalnu vrednost.

Treći zaključni deo rada ima kritički i akcioni karakter i ukazuje na urgentnu potrebu za pokretanjem nove kulturne akcije zdravstvenog prosvetavanja žitelja naših sela. Pledira se za ozdravljenje srpskog društva uopšte, a posebno njegovih zdravstvenih institucija - zaokretom od potrošačke ka produktivnoj orijentaciji i okretanjem preventivnoj zdravstvenoj zaštiti kao osnovi nove zdravstvene kulture i lekarske prakse, po modelu "bolje sprečiti nego lečiti". U tom cilju se predlaže javna kulturna akcija u koju bi se uključile sve zdravstvene i prosvetne institucije nacionalnog, regionalnog i lokalnog značaja (ministarstva zdravlja i prosvete, lokalni domovi zdravlja, seoske škole i sredstva informisanja). Javna akcija bila bi usmerena na uspostavljanje sistemske zaštite svih građana, a pre svega zdravlja školske dece i zdravstveno zbrinjavanje starih ljudi.

Stanje voćarskih i ratarskih kultura

PROGNOZNO IZVEŠTAJNA SLUŽBA
ZAŠTITE BILJA
AP VOJVODINE

Kruškina buva

Pregledom zasada kruške krajem novembra na području srem-skomitrovačke i šidske opštine, na nekoliko lokaliteta, uočeno je prisustvo zimске forme imaga kruškinе buve (tamniji i nešto krupniji od letnje forme) sa veoma malim indeksom napada.

Na lokalitetu Kukujevci indeks napada je bio 1

Na lokalitetu Mandelos indeks napada je 0,75.

Stanje u usevu pšenice

Na teritoriji RC Ruma usevi pšenice se nalaze u različitim fenofazama razvoja:

- setva početkom oktobra: faza bokorenja

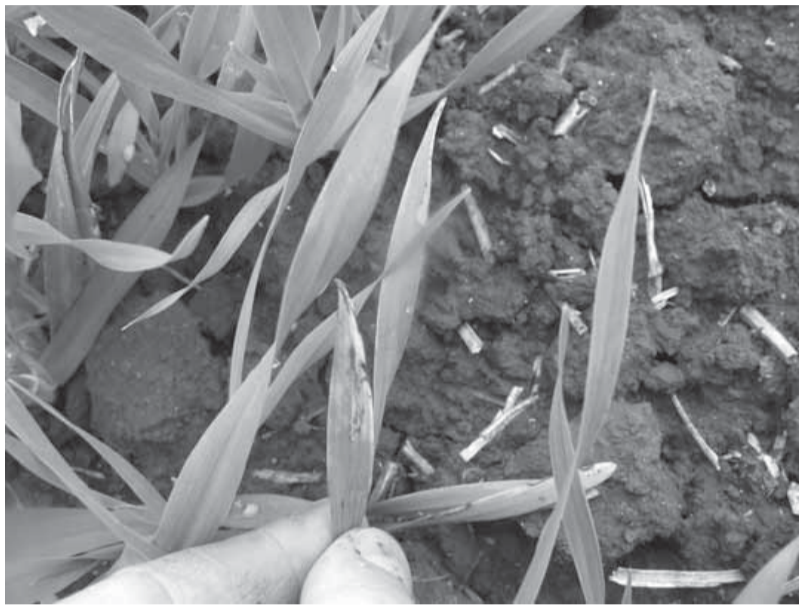
- setva od 15.-20. oktobra: faza 3-6 razvijenih listova, pa do faze početka bokorenja

- setva krajem oktobra - početkom novembra: faza 1-2 razvijena lista

Usevi ozime pšenice na lokalitetu Ruma/Fišer, zavisno od vremena setve se nalaze u fenofazi od 2 do 6 razvijenih listova (15.10.- 5-6 listova, 21.10.- 3-4 lista, 29.10.- 2 lista).

Vizuelnim pregledom uočili smo sledeće:

Kod ranije posejane pšenice (15.10., sorta Euklid, predusev suncokret, fenofaza 5-6 razvijenih listova), uočavaju se prvi simptomi sive pegavosti lista, *Septoria tritici*, na donjim listovima (na 2% pregledanih biljaka) i lisne rdje, *Puccinia*

Listovi sa larvama žitne muve na ječmu

spp. (na 1% pregledanih biljaka). Kod kasnijih rokova setve još uvek nije uočeno prisustvo simptoma.

Takođe se registruje prisustvo pojedinačnih lisnih vašiju, Aphididae, (krilate i beskrilne forme) na 5% pregledanih biljaka.

Fungicidni i insekticidni tretman se za sada ne preporučuju, ali se preporučuje redovan obilazak parcela pod pšenicom radi utvrđivanja prisustva i širenja simptoma bolesti, kao i radi praćenja prisustva i brojnosti lisnih vašiju.

Prilikom pregleda parcela pod pšenicom uočava se i značajna brojnost aktivnih rupa od glodara

(*Apodemys silvaticus* (poljski miš) i *Microtus arvalis* (poljska voluharica)), kao i ogoljena mesta (oaze) nastala ishranom glodara.

Proizvođačima se preporučuje obilazak parcela i ukoliko se uoči povećana brojnost poljskih glodara (preko 10 aktivnih rupa po hektaru) neophodno je izvršiti njihovo suzbijanje primenom rodenticida (gotovi mamci na bazi cinkfosfida ili bromadiolona), nakon čega je neophodno zatrpati rupe zemljom.

Stanje useva uljane repice

Za vreme toplih, vlažnih jeseni i blagih zima, pojava i opasnost od bolesti se povećava. Od bolesti koje se javljaju u jesen na uljanoj repici, najznačajnija je suva trulež korena i stabljike

(*Phoma lingam*).

Ovaj patogen napada usev već u jesenjem periodu sa simptomima na lišću, koji se u povoljnim uslovima premeštaju na stabljiku i uzrok su raka stabljike. *Phoma* umanjuje prinos i do 50%. Utiče na razvoj semena i dovodi do poleganja useva. Značajnije se javlja na parcelama gde se ne poštuje plodored, stoga na nekim parcelama je potreban jesenji tretman protiv ove bolesti. Primena fungicida je ekonomski

opravana u fazi pojave simptoma na lišću. Ukoliko je bolest zahvatila stabljiku ni jedan fungicid ne može pružiti odgovarajuću zaštitu. Usev je potrebno pregledati i tretman obaviti kada je bolest zahvatila 10% biljaka.

Pregledom useva uljane repice na teritoriji RC Senta, na nekim parcelama registrovani su simptomi suve truleži na listovima biljaka u indexu napada od 0 do 0,75%, što je do 3% biljaka sa pojedinačnim simptomima.

Uljana repica se nalazi u fenofazi 9 i više listova (19 BBCH skale).

Ovaj nivo zaraze je ispod ekonomskog praga za tretiranje, tako da na usevima uljane repice do sada nije bilo potrebe za hemijskom zaštitom protiv bolesti.

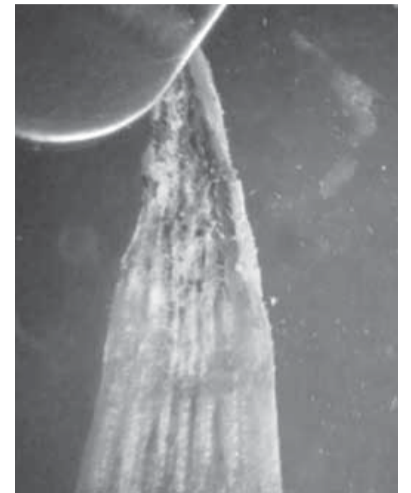
RCSenta i dalje prati stanje useva i daće signal i preporuke za zaštitu.

Ozimi ječam

Vizuelnim pregledom ozimog ječma obavljenim 21. i 24.11. uočili smo sledeće zdravstveno stanje useva:

Lokalitet Lukićevo (sorta NS 565, setva obavljena 12.-13.10. fenološka faza po BBCH skali 21 do 23:

- uočene pojedinačne biljke sa larvama žitne muve *Phorbia genitalis* (u odnosu na broj pregledanih

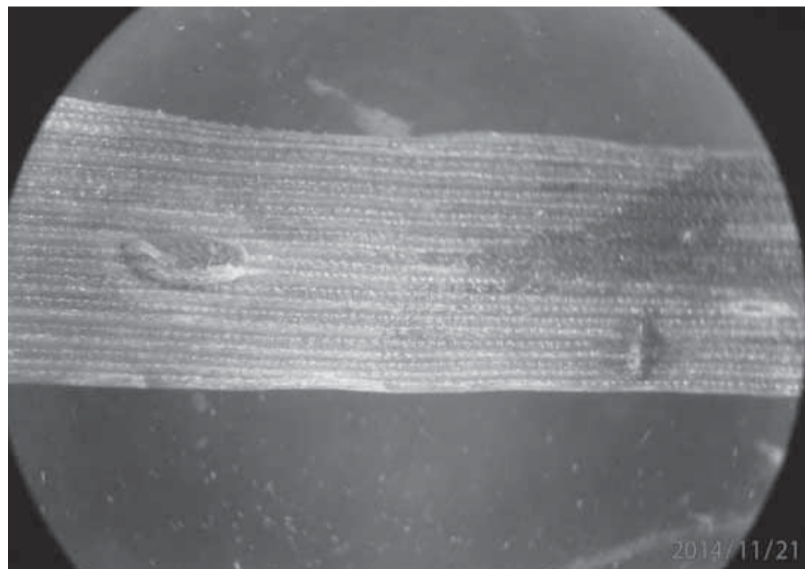
Simptom sive pegavosti lista pšenice (*Septoria tritici*)

biljaka prisutne larve su na 0,4%). Mrežasta pegavost (*Pyrenophora teres*), je u indexu napada 4,2%. Pege su prisutne na listovima sekundarnih stabala.

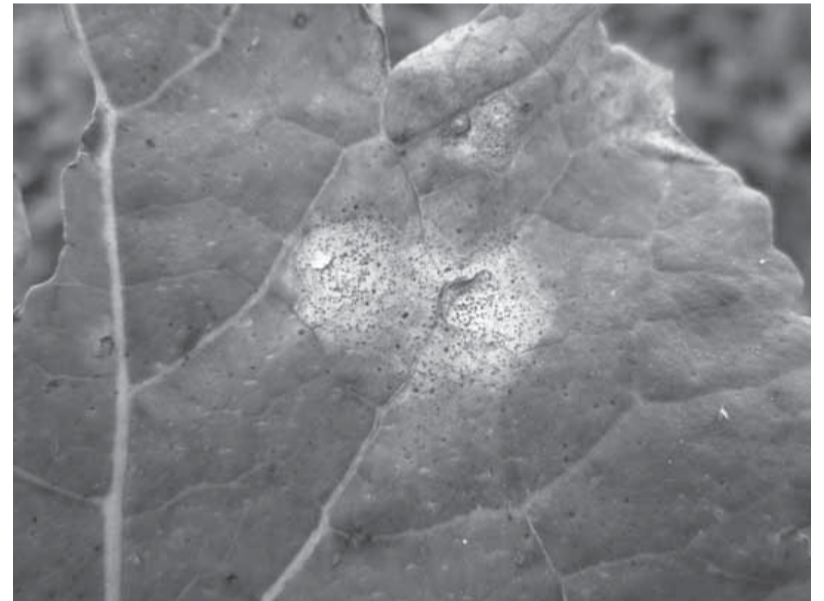
Ne preporučuje se fungicidni tretman.

Lokalitet Torak (sorta Nektaria, setva obavljena 19.10. nicanje zabeleženo 26.10. fenološka faza po BBCH skali 21 do 23:

- na ovom lokalitetu u usevu ozimog ječma nije uočeno prisustvo patogena.

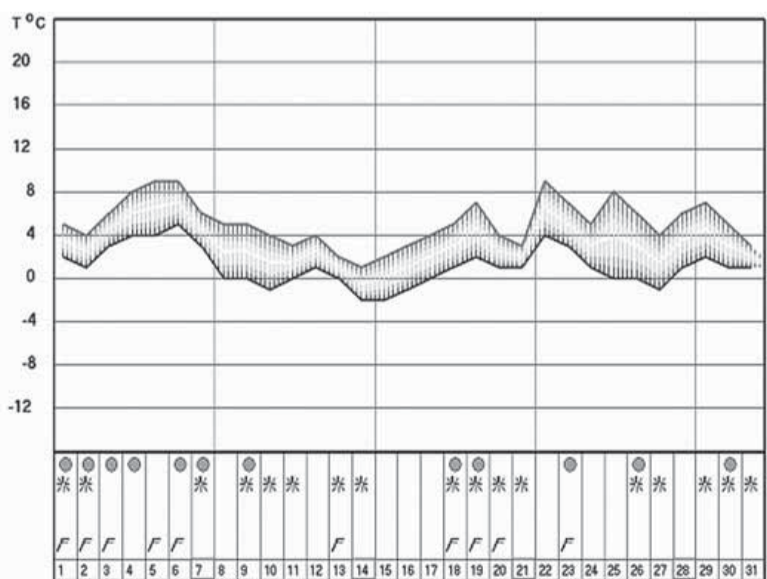

Simptom lisne rdje pšenice (*Puccinia* spp.)

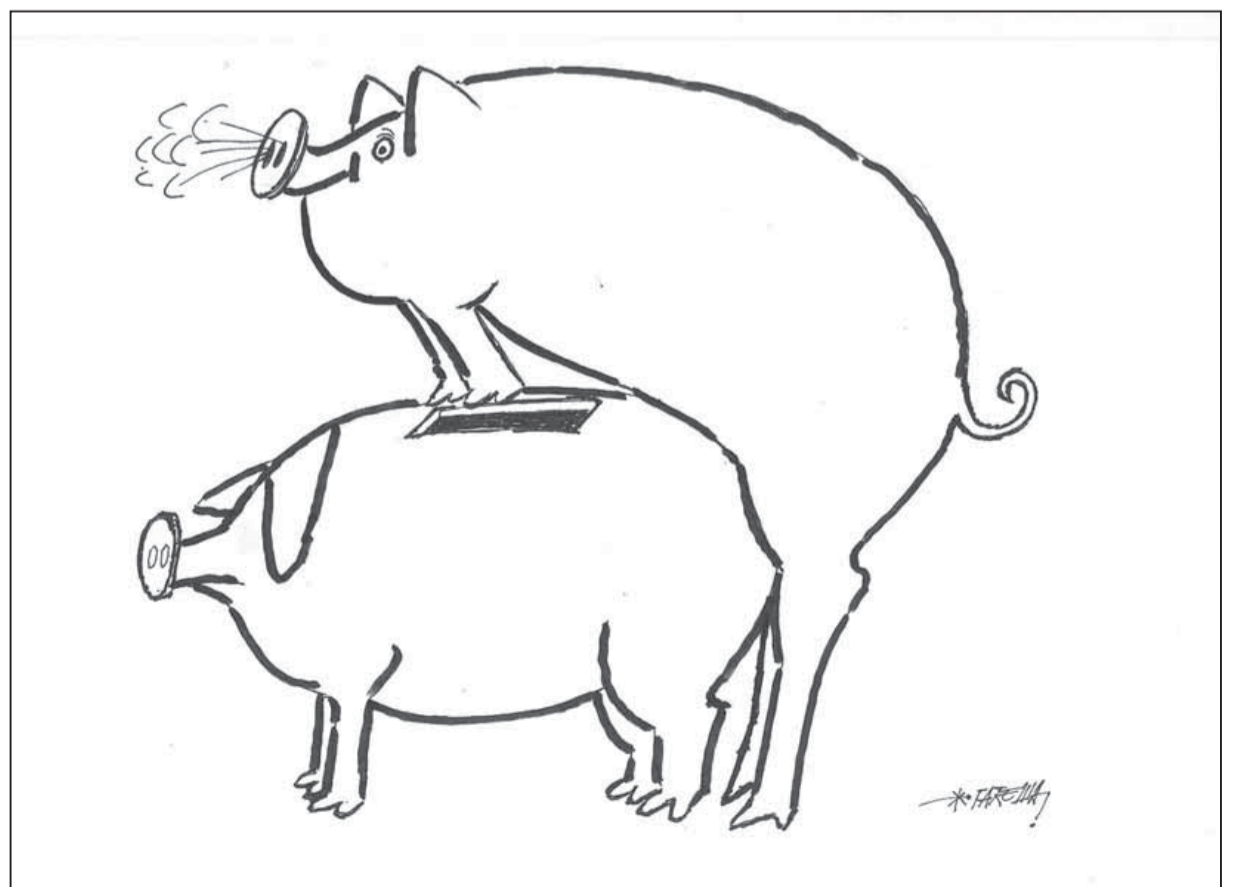

Simptomi na listu uljane repice

Prognoza vremena do kraja decembra

☁ ГРМЉАВИНА ☁ КИША ☁ МАГЛА ☁ СНЕГ / ВЕТАР - МАКСИМАЛНА ТЕМП. - МИНИМАЛНА ТЕМП.

Promet roba na Produktnoj berzi

od 1. 12. do 5. 12. 2014.

Najvažnije iz protekle nedelje:

- Rast cene kukuruza
- Pad cena pšenice i soje
- Dešavanja na svetskim berzama

Posle jednog meseca opšteg rasta cena na tržištu žitarica, prvu nedelju decembra obeležilo je kretanje cena pšenice i kukuruza u različitim smerovima. Pšenica je u padu, a kukuruz u porastu. Posle novembarskog rekordnog izvoznog rezultata na tržištu kukuruza, izvoznici su se malo primirili, dok je pad cene pšenice uz najavu državne intervencije uticao na nagli pad opšte tržišne aktivnosti od sredine nedelje, što je za posledicu imalo i pad ukupnog količinskog prometa roba od 56,29% odnosno finansijskog prometa od 58,54% u odnosu na upoređujuće podatke iz prethodne nedelje. Inače, preko novosadske berze u

nedelji za nama realizovan je promet od 1.814 tona robe, čija je vrednost iznosila 35.593.707 dinara, koliko iznosi finansijska vrednost prometa.

Pšenica je svojim naglim rastom tokom novembra meseca uzburkala tržište do te mere, da je i država počela da razmišlja o merama da se ovaj trend obuzda. Međutim, kada je cena podstaknuta pretežno tržišnim pokretačima internog karaktera, sa domaćeg tržišta, onda je to relativno kratkog daha. Upravo to pravilo se potvrdilo i ovoga puta. Naime, jednog mesecni cenovni probaj pšenice na našem tržištu je zaustavljen i cena hlebnog zrna se sve više približava tržišnoj realnosti, a

Pregled zaključenih i ponuđenih količina, kao i dijapazon zaključenih i ponuđenih cena poljoprivrednih proizvoda tokom protekle nedelje, dati su u sledećoj tabeli:

ROBA	PONUĐENA KOLIČINA (t)	CENA PONUDE DIN/KG SA PDV-OM	ZAKLJUČENA KOLIČINA (t)	ZAKLJUČENA CENA DIN/KG SA PDV-OM	PROMENA U ODNOSU NA PRETHODNU NEDELJU
Kukuruz, rod 2014.	1.000	15,29-15,51	1.000	15,29-15,51	+3,55%
Kukuruz, rod 2104. vlaga do 18,5%	100	13,75	100	13,75	-
Kukuruz, rod 2014. Vlaga do 22%	220	12,65	220	12,65	-
Pšenica, rod 2014.	450	25,30-25,47	350	25,30	-0,78%
Soja, rod 2014.	122,14	49,35	122,14	49,35	-0,31%

to su cene ove robe na međunarodnom tržištu. Pšenicom se u protekloj nedelji trgovalo po jedinstvenoj ceni od 25,30 din/kg (23,00 bez PDV), što je pad od 0,78% u odnosu na prosečnu cenu u prethodnoj nedelji. Statistički gledano pad je mali, ali od sredine nedelje trgovanje pšenicom je potpuno stalo, a tražnja više ne reaguje ni na ponude od 22,50 din/kg bez PDV.

Kukuruz je ponovo dominantna roba na našem berzanskom tržištu. U strukturi ukupnog prometa, tri četvrtine se odnosi

na kukuruz. Izvoznici posle 480.000 tona izvezeno robe u novembru su uzeli kratak predah. Izvozna cenovna kalkulacija se sve više otvara za dalji izvoz. Naime, cena na svetskom tržištu blago raste, a vrednost dinara pada. To je dobar scenario za izvoznike. Od početka ekonomske godine, za samo dva meseca van granica Srbije je izvezeno oko 770.000 tona i to je u velikoj meri relaksiralo tržište i smanjilo veliki pritisak ponude sa jedne strane, ali i omogućilo da naši smeštajni kapaciteti

mogü da prihvate veliki rod kukuruza. Prosečna cena kukuruza iznosila je u nedelji za nama 15,48 (14,07 bez PDV), što za 3,55% više od prosečne cene u prethodnoj nedelji.

Tronedeljni trend rasta cene soje je zaustavljen. Prosečna cena od 49,35 din/kg (44,86 bez PDV) za 0,31% je manja nego prethodne nedelje, a slično tržištu pšenice, cene u ponudi koje nisu naišle na odgovor kupca su još niže od realizovanih cena.

PRODEX

Pad ovonedeljnog prometa, između ostalog ukazuje i na smirivanje cenovnih turbulencija na domaćem tržištu agrara. Mada je na tržištu pšenice, početak nedelje obećavao moguću dalju cenovni rast, do kraja nedelje cena je pala sa 23,50 din/kg na 23,00 din/kg, bez PDV-a, pri čemu kupci u petak nisu bili voljni da plate za hlebno zrno ni 22,50 din/kg, bez PDV-a. Slično je bilo i na tržištu soje. Nakon prošlonedeljnog cenovnog maksimuma od 45,00 din/kg, bez PDV-a, cene ove uljarice je posle stagnacije sa početka nedelje, danas pala za 0,50 din/kg.

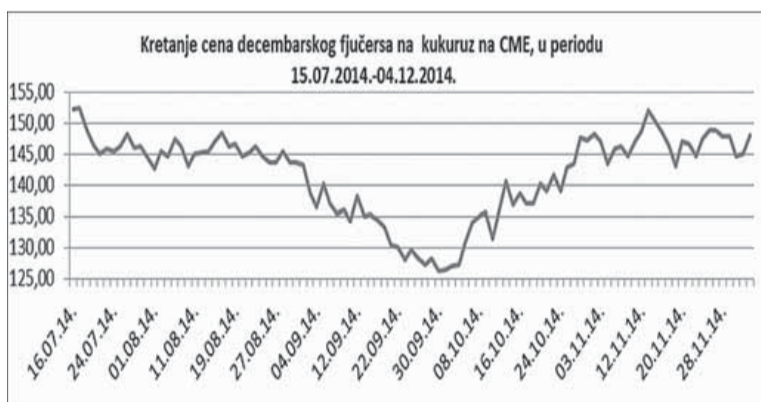
Jedino još tržište kukuruza beleži trend rasta cene. Nakon 13,90 din/kg, bez PDV-a, na početku nedelje, cena žutog zrna je do kraja nedelje dostigla nivo od 14,10 din/kg, bez PDV-a.

I upravo je rast cene kukuruza direktno uzrokovao dalji rast indeksne vrednosti PRODEX-a. Naime pad cena i pšenice i soje nije bio dovoljno snažan da u potpunosti neutrališe uticaj rasta cene kukuruza na ovaj berzanski indeks. PRODEX na današnji dan beleži vrednost od 208,92 indeksna poena, što je za minimalnih 0,30 indeksnih poena više nego prošlog petka. Ovo je inače sedma nedelja za redom kako ovaj pokazatelj beleži rast indeksne vrednosti

Cene poljoprivrednih proizvoda u protekloj nedelji na vodećim robnim berzama su bile sledeće:

PREGLED DNEVNIH PROMENA CENA NA CME GROUP DECEMBAR 2014.					
	ponedeljak	utorak	sreda	četvrtak	petak
Pšenica	212,09 \$/t	222,89 \$/t	222,38 \$/t	219,36 \$/t	220,32 \$/t
Kukuruz	147,87 \$/t	147,79 \$/t	144,72 \$/t	145,11 \$/t	148,03 \$/t

Najveći uticaj na kretanje cene pšenice u proteklih nedelju dana u SAD-u, imale su prognoze za rekordnu proizvodnju 2014/15 i tako gurnule fjučerse, kao u Americi, tako i u Evropi na maksimum u poslednjih pet meseci. Na cene je dodatno uticalo i veoma hladno i nepovoljno vreme za useve ozime pšenice u Americi, iako je krajem nedelje splasla zabrinutost, na

osnovu prognoza za nadolazeće povoljnije vreme i kišu u delovima Velike Ravnice. Nedeeljna izvozna prodaja u Americi bila je za 16% veća od četvoronedeljnog proseka, na nivou od 431.500 tona, odnosno kumulativnih 16.6. miliona tona, -26% g/g.

Na kretanje cene kukuruza u protekloj nedelji, uticalo je kretanje vrednosti roba na drugim

tržištima. Nedeljna izvozna prodaja u SAD-u je bila bolja od očekivane, na nivou od 944.900 tona, odnosno kumulativnih 21.6 miliona tona (24.9 miliona tona prošle godine).

Cena kukuruza je u proteklih sedam dana pala za 0,58%, dok je za razliku od kukuruza vrednost pšenice zabeležila skok, koji je iznosio 6,69%.

PREGLED DNEVNIH PROMENA CENA NA CME GROUP					
	ponedeljak	utorak	sreda	četvrtak	petak
Soja, zrno, sep 14	373,32 \$/t	373,69 \$/t	365,83 \$/t	366,78 \$/t	371,27 \$/t
Sojina sačma, sep 14	391,10 \$/t	384,40 \$/t	383,10 \$/t	391,10 \$/t	385,70 \$/t

Na tržište soje su najveći uticaj imali, slabljenje vrednosti sojine sačme, kao i poboljšanje vremenskih prilika u Južnoj Americi. Uljarice su na berzi u Čikagu u proteklih nedelju dana zabeležile padove svojih vrednosti. Naime, zrno soje je vrednosno slabije za 3,49%, dok je pad cene sojine sačme iznosio 3,96%.

*Objavljeni nedeljni ponderi cena nisu zvaničan podatak, usled činjenice da su obuhvaćeni podaci o trgovanju do trenutka štampanja informatora.

BUDIMPEŠTA	
PŠENICA	KUKURUZ
169,00 EUR/t (futures mar 14)	133,25 EUR/t (futures mar 14)

EURONEXT PARIZ	
PŠENICA	KUKURUZ
186,25 EUR/t (futures jan 14)	154,50 EUR/t (futures jan 14)

Vrednosti žitarica na evropskim berzama, u proteklih nedelju dana zabeležile su skokove. Novi martovski fjučers na kukuruz u Budimpešti je skočio za 1,45%, dok je ista kultura na berzi u Parizu vrednosno ojačala za 2,32%. Novi martovski fjučers na pšenicu u Budimpešti je skočio za neznatnih 0,08%, dok je ista kultura u Parizu skočila za 3,19%.

E-mail: nsberza@eunet.rs,
internet sajt: www.proberza.co.rs
INFO SLUŽBA
021/443-413 od 7³⁰ do 14³⁰

SPONZOR
Francuski hibridi kukuruza i suncokreta
Limagrain d.o.o.
21000 Novi Sad, Radnička 30a
Tel: 021/4750-788; Fax: 021/4750-789
miroslav.sidor@limagrain.com
branimir.alivjovic@limagrain.com
www.limagrain.rs

VOĆE 1.12.2014.-8.12.2014.

Mesto prikupljanja cena: Novi Sad - kvantaška pijaca

R.B.	Proizvod	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
				min	max	dom		
1	Ananas (sve sorte)	Uvoz(Kostarika)	kg	140.00	140.00	140.00	bez promene	prosečna
2	Banana (sve sorte)	Uvoz(Kolumbija)	kg	125.00	130.00	125.00	bez promene	prosečna
3	Grejpfrut (sve sorte)	Uvoz(Grčka)	kg	100.00	100.00	100.00	bez promene	prosečna
4	Grožđe (belo Italija)	Uvoz(uvoz)	kg	195.00	195.00	195.00	-	prosečna
5	Jabuka (Ajdared)	Domaće	kg	30.00	45.00	30.00	pad	prosečna
6	Jabuka (Delišes zlatni)	Domaće	kg	40.00	50.00	45.00	-	prosečna
7	Jabuka (Gloster)	Domaće	kg	30.00	40.00	40.00	-	prosečna
8	Jabuka (Greni Smit)	Domaće	kg	40.00	55.00	55.00	bez promene	prosečna
9	Jabuka (Jonagold)	Domaće	kg	45.00	50.00	50.00	pad	prosečna
10	Jabuka (Mucu)	Domaće	kg	50.00	50.00	50.00	bez promene	prosečna
11	Kivi (sve sorte)	Uvoz(Turska)	kg	130.00	130.00	130.00	bez promene	prosečna
12	Kruška (Viljamovka)	Domaće	kg	120.00	120.00	120.00	-	prosečna
13	Lešnik (očičćen)	Domaće	kg	1100.00	1200.00	1200.00	rast	prosečna
14	Limun (sve sorte)	Uvoz(Grčka)	kg	110.00	110.00	110.00	pad	prosečna
15	Mandarina (sve sorte)	Uvoz(Hrvatska)	kg	80.00	80.00	80.00	bez promene	prosečna
16	Orah (očičćen)	Domaće	kg	1100.00	1100.00	1100.00	bez promene	prosečna
17	Pomorandža (sve sorte)	Uvoz(Grčka)	kg	55.00	90.00	70.00	-	prosečna
18	Smokva (suva)	Uvoz(Turska)	kg	400.00	550.00	500.00	-	prosečna
19	Šljiva (suva)	Domaće	kg	300.00	350.00	350.00	-	prosečna

POVRĆE 1.12.2014.-8.12.2014.

Mesto prikupljanja cena: Novi Sad - kvantaška pijaca

R.B.	Proizvod	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
				min	max	dom		
1	Blitva (sve sorte)	Domaće	veza	30.00	30.00	30.00	bez promene	prosečna
2	Brokola (sve sorte)	Domaće	kg	200.00	250.00	230.00	rast	prosečna
3	Celer (sve sorte)	Domaće	kg	70.00	90.00	80.00	pad	prosečna
4	Cvekla (sve sorte)	Domaće	kg	20.00	30.00	30.00	bez promene	prosečna
5	Karfiol (sve sorte)	Domaće	kg	100.00	120.00	110.00	rast	prosečna
6	Kelj (sve sorte)	Domaće	kg	70.00	70.00	70.00	bez promene	prosečna
7	Krastavac (salatar)	Uvoz(Grčka)	kg	135.00	135.00	135.00	-	prosečna
8	Krompir (beli)	Domaće	kg	25.00	30.00	30.00	bez promene	prosečna
9	Krompir (beli)	Uvoz(uvoz)	kg	180.00	180.00	180.00	rast	prosečna
10	Krompir (beli)	Uvoz(uvoz)	kg	180.00	180.00	180.00	rast	prosečna
11	Krompir (crveni)	Domaće	kg	25.00	30.00	30.00	bez promene	prosečna
12	Kupus (sve sorte)	Domaće	kg	45.00	50.00	50.00	rast	prosečna
13	Luk beli (sve sorte)	Domaće	kg	150.00	170.00	160.00	rast	prosečna
14	Luk crni (mladi)	Domaće	veza	20.00	30.00	30.00	bez promene	prosečna
15	Luk crni (sve sorte)	Domaće	kg	25.00	28.00	25.00	bez promene	prosečna
16	Paprika (Babura)	Uvoz(uvoz)	kg	100.00	180.00	140.00	bez promene	prosečna
17	Paprika (ljuta)	Domaće	kg	230.00	368.00	299.00	-	prosečna
18	Paradajz (chery)	Uvoz(uvoz)	kg	300.00	350.00	330.00	-	prosečna
19	Paradajz (sve sorte)	Makedonija	kg	130.00	140.00	135.00	bez promene	prosečna
20	Pasulj (beli gradištanac)	Uvoz(uvoz)	kg	260.00	280.00	260.00	pad	prosečna
21	Pasulj (beli tetovac)	Uvoz(uvoz)	kg	270.00	280.00	270.00	pad	prosečna
22	Pasulj (beli tetovac)	Uvoz(uvoz)	kg	270.00	280.00	270.00	pad	prosečna
23	Pasulj (šareni)	Uvoz(uvoz)	kg	260.00	270.00	270.00	pad	prosečna
24	Pasulj (šareni)	Uvoz(uvoz)	kg	260.00	270.00	270.00	pad	prosečna
25	Pasulj (žuti)	Domaće	kg	280.00	300.00	300.00	-	prosečna
26	Pasulj (žuti)	Domaće	kg	280.00	300.00	300.00	-	prosečna
27	Patlidžan (sve sorte)	Uvoz(Italija)	kg	130.00	150.00	150.00	bez promene	prosečna
28	Patlidžan (sve sorte)	Uvoz(Italija)	kg	130.00	150.00	150.00	bez promene	prosečna
29	Paškanat (sve sorte)	Domaće	kg	80.00	100.00	90.00	pad	prosečna
30	Paškanat (sve sorte)	Domaće	kg	80.00	100.00	90.00	pad	prosečna

IZVEŠTAJ ZA ŽITARICE, ULJANE KULTURE I KRMNO BILJE

* Kvalitet proizvoda je prema JUS standardima ukoliko drugačije nije naznačeno

GAZDINSTVO Mesto prikupljanja cena: Pančevo

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Lucerka (seno u balama)	bala 12-25kg	Domaće	kg	16.00	17.00	16.00	bez promene	slaba

MALOPRODAJA Mesto prikupljanja cena: Loznica

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Kukuruz (okrunjen, prirodno sušen)	džak 50kg	Domaće	kg	17.00	19.00	18.00	bez promene	dobra
2	Lucerkino brašno (min 15% proteina)	džak 25kg	Domaće	kg	45.00	55.00	49.00	bez promene	slaba
3	Pšenica	džak 50kg	Domaće	kg	24.00	26.00	25.00	rast	prosečna
4	Sojina sačma (44% proteina)	džak 33kg	Domaće	kg	75.00	80.00	77.00	bez promene	prosečna
5	Stočno brašno	džak 33kg	Domaće	kg	16.00	18.00	17.00	bez promene	dobra
6	Suncokretova sačma (33% proteina)	džak 33kg	Domaće	kg	40.00	45.00	43.00	bez promene	prosečna

PIJACA Mesto prikupljanja cena: Beograd

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Kukuruz (okrunjen, veštački sušen)	džak 50kg	Domaće	kg	16.00	20.00	16.00	-	dobra
2	Pšenica	džak 50kg	Domaće	kg	20.00	20.00	20.00	bez promene	prosečna
3	Stočni ječam	džak 50kg	Domaće	kg	20.00	21.00	20.00	bez promene	prosečna
4	Stočno brašno	džak 33kg	Domaće	kg	16.00	17.00	17.00	bez promene	prosečna

SILOS Mesto prikupljanja cena: Pančevo

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Kukuruz (okrunjen, prirodno sušen)	rinfuz	Domaće	kg	13.00	14.00	14.00	rast	dobra
2	Kukuruz (okrunjen, veštački sušen)	džak 50kg	Domaće	kg	13.00	14.00	14.00	-	dobra
3	Pšenica	rinfuz	Domaće	kg	19.70	19.80	19.70	bez promene	prosečna

CENE ŽIVE STOKE

Mesto prikupljanja cena Novi Sad - stočna pijaca

* Kvalitet proizvoda je dobar ukoliko drugačije nije naznačeno

R.B.	Naziv živ.	Težina/uzrast	Rasa	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda, broj grla
					min	max	dom		
1	Jagnjad	sve težine	sve rase	kg	260.00	280.00	260.00	bez promene	prosečna
2	Junad	>480kg	sve rase	kg	230.00	240.00	240.00	bez promene	prosečna
3	Ovca	sve težine	sve rase	kg	100.00	120.00	110.00	bez promene	prosečna
4	Prasad	16-25kg	sve rase	kg	230.00	240.00	230.00	bez promene	prosečna
5	Prasad	<=15kg	sve rase	kg	240.00	250.00	240.00	bez promene	prosečna
6	Tovljenici	80-120kg	sve rase	kg	170.00	180.00	170.00	pad	prosečna
7	Tovljenici	>120kg	sve rase	kg	140.00	160.00	140.00	pad	prosečna

IZVEŠTAJ O CENAMA ŽIVE I ZAKLANE STOKE U KLANICAMA

Mesto prikupljanja cena: Južno-banatski okrug

* Kvalitet proizvoda je dobar ukoliko drugačije nije naznačeno

R.B.	Naziv živ.	Težina/uzrast	Rasa	Cena (din)			Trend	Ponuda
				min	max	dom		
1	Junad	>480kg	sve rase	220.00	220.00	220.00	bez promene	slaba
2	Krmače za klanje	>130kg	sve rase	130.00	130.00	130.00	bez promene	vrlo slaba
3	Prasad	16-25kg	sve rase	250.00	250.00	250.00	bez promene	slaba
4	Tovljenici	80-120kg	sve rase	155.00	160.00	160.00	rast	prosečna

NOVI SLANKAMEN • AKTUELNO IZ PRVE ŽENSKE ZEMLJORADNIČKE ZADRUGE

Ne rade za platu, već da svi imaju korist

Ideja je krenula od tri žene inženjera poljoprivrede, a danas zadruga broji čak 27 članova. Zadruga je od početka zamišljena kao skup sposobnih, samostalnih, kreativnih žena, žena koje proizvode i stvaraju, ali su u međuvremenu njihovi muškari uvideli da imaju „pokretačku silu“ u selu pa su im se priključili u radu

Pre nepunih godinu dana nekoliko žena iz Novog Slankamena, okupljene oko istog cilja i sa željom da ohrabre sve domaćice i poljoprivrednice, osnovale su prvu žensku Zemljoradničku zadrugu pod nazivom „Žene NSL“. Ideja je krenula od tri žene, inženjera poljoprivrede, a danas zadruga broji čak 27 članova. Zadruga je od početka zamišljena kao skup sposobnih, samostalnih, kreativnih žena, žena koje proizvode i stvaraju, ali su u međuvremenu njihovi muškari uvideli da imaju „pokretačku silu“ u selu pa su im se priključili u radu. Od osnivanja do danas, realizovale su nekoliko projekata, a kako kažu, neće posustati usled poteškoća sa kojima se susreću. Naprotiv, izazov je još veći, jer u društvu gde muškarcu upravljaju, žele da budu primer mnogim drugim ženama u Srbiji.

- Počele smo sa motivom da se uvaži rad žene koja nije u klasičnom radnom odnosu, a koja nema ograničeno radno vreme. Žena majka, domaćica, supruga, poljoprivrednik, žena kao stručni savetodavac – visokoškoloovane bez mogućnosti klasičnog zaposlenja u struci, žena kao umetnička duša sa kreativnim sposobnostima, žena koja stvara, proizvodi, gaji – to je žena iz naše zadruge - objašnjava **Tatjana Roknić**, predsednica zadruge i navodi da su od samog starta rada zadruge sklopile ugovore sa kućama koje imaju poverenje u rad ženske zadruge i njeno napredovanje.

- Zadruga se trenutno bavi različitim delatnostima kao što su proizvodnja saksijaskog i ukrasnog cveća, proizvodnja povrća u zatvorenom i na otvorenom prostoru, proizvodnja ratarskih kultura, voća i vinove loze, zatim stočarska proizvodnja odnosno farma krava, svinja, koza, uzgoj tovnih pilića i ćurica. Od gotovih proizvoda možemo da ponudimo proizvode od kozijeg i kravljeg mleka, sireve više vrsta, jogurt, kiselo mleko i surutka, proizvode od voća, domaće vino i rakija, zimnica spremljena po starinskim receptima naših baka. Tu su i ručni radovi odnosno heklano, pleteno, veženo, šiveno, potom nakit, torbe, ukrasi za spremanje enterijera, stalci za cveće piće i niz raznih rukotvorina – nabraja Tatjana i naglašava da, s obzirom da zadruga ima stručna

Jedan deo članica ženske zadruge

Tatjana Roknić

lica, imaju mogućnost savetodavne službe iz svih oblasti poljoprivrede. - U našoj organizaciji imamo tri

žene inženjera i to ratarstva, stočarstva i inženjera za zaštitu voća i povrća. Za ovaj kratak period rada smo zadovoljne postignutim rezultatima i interesovanjem, a naše ideje i želje su mnogo veće, ali su nam finansijske mogućnosti minimalne. Želja nam je da se naša zadruga

bavi seoskim turizmom gde bi smo imale lepe ponude. Pre svega mogućnost da od naših proizvoda gosti sa nama prave zimnicu, zatim opuštanje u seoskoj idili uz domaću hranu, razgledanje turističkih destinacija po Fruškoj gori gde se nalaze mnogobrojni manastiri i organizovane plovidbe Dunavom - ističe ona i poručuje.

- Iako postoje razna udruženja žena u Sremu, mi smo drugačije jer smo jedina ženska zemljoradnička zadruga. Drago nam je što su upravo žene stručni kadar. Trudimo se da privučemo što veći broj žena, tako da polako širim ogranak i u drugim delovima Srbije, konkretno u Bajinoj Bašti jer imamo jednu ženu koja se bavi proizvodnjom suvenira - kaže Tatjana. - Uspеле smo po principu „od usta do usta“ da se pročuje o nama tako je i ova žena saznala za našu zadrugu i priključila se, a ona će nastaviti da promovira našu zadrugu u njenom kraju.

Pored lepih stvari koje proživljavaju članice ženske zadruge, nedavno su imale problem sa neplaćanjem jabuke koju su isporučile, tako da su rešile da idu do kraja i pokrenu krivične prijave.

- Isporučile smo oko 23 tone jabuka, nisu nam platili, tako da smo rešile da se borimo i dobijemo ono što nam pripada. Ovo nije usamljen slučaj, jer imam saznanja da je puno ljudi prevareno. Na sreću, zadruga kao pravno lice ima velike šanse da jabuku naplati. Uzeli smo i garancije, jer drugačije je kad se pravno lice pojavi u sudu, dok na

Muševci kao podrška

Udruženje koje broji 27 članova u svojoj organizaciji ima i nekoliko muškaraca, koji se mahom bave stočarstvom. Jedan od njih je i Dušan Roknić, Tatjanin suprug koji je od pre dve godine počeo da uzgaja svinje rase jorkšir.

- Počeo sam da uzgajam ovu rasu jer je stočni fond u Srbiji drastično smanjen i odlučio sam se za čistu rasu jer daje isključivo reproduktivni materijal. U slučaju da se ne prodaju, nismo na gubitku kaže on i dodaje. Suprasne nazimice se prase i vrši se selekcija malih prasadi. Ne bavimo se tovom, jer je potpuno neisplativ, posebno kod slučajeva kada nemate zemlju. Još dok su mali prasići vrši se selekcija, dolazi matična služba iz Hrtkovaca koja tetovira prasad, tako da se mali prodaju, a oni što su selektovani i odgovaraju normama ostaju.

primer poljoprivredna gazdinstva imaju male šanse da naplate - ističe Tatjana i kaže da će pozvati i druge poljoprivrednike da im se pridruže kako bi se jednom zauvek ovoj pojavi stalo na put tvrdi ona.

Kada je reč o poslovanju, Tanja kaže da će ovu godinu završiti sa pozitivnom nulom, jer nikome nisu dužni a sve je plaćeno na vreme.

- Firme koje sa nama posluju su prezadovoljne i to nam je dodatni motiv i potvrda da smo dobro radile. U početku su svi bili malo skeptični jer je reč o ženskoj zadruzi, ali smo dokazale da smo odgovorne. Mi ne radimo za platu, jednostavno hoćemo zadrugu da dovedemo do nivoa da svi imaju korist - kaže Tatjana. - Nedavno su nas kontaktirali iz lokalne samouprave da se priključimo organizaciji „Mreža žena“, a očekujemo da nas posete kako bismo im ukazali i na neke probleme.

- Pre svega reč je o putnoj infrastrukturi koja ne postoji, pa tokom zimskog perioda je otežano funkcionisanje i prolazak kamiona koji nam donose stočnu hranu i repromaterijal. Nadamo se da će imati sluha i da će nam obezbediti osnovne uslove da bolje funkcionišemo - navodi Tanja i podseća da je Novi Slankamen poznati voćarski kraj, a nema nijednu otkupnu jedinicu za otkup i prodaju voća i povrća:

- Naše ambicije su vezane za ostvarenje i izgradnju jedne takve otkupne i prerađivačke jedinice, ali mi za takav projekat nemamo sredstva, tako da imamo puno interesantnih ideja, tražimo malo podrške i vetar u leđa.

Za kraj Tanja ističe da su ponesne na prijateljstvo koje su uspostavile sa Udruženjem žena iz Vukovara. Na pomolu je i poseta kao i bratimljenje, jer kako kaže predsednica prve ženske zadruge u regionu, one veze koje žene izgrade, brišu sve granice na mapi.

Učestvovala su i na brojnim manifestacijama

Zbog loših puteva do sedišta zadruge teško je doći

Marija Balabanović